

Voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving.

Introductie

Kennisplannen 2026

De gezamenlijke basis voor kennisontwikkeling

16-02-2026 – definitief

Introductie

Deze introductie begeleidt de *Kennisplannen 2026* van Omgevingsdienst NL. Het schetst het overkoepelende kader voor alle afzonderlijke kennisplannen – de gezamenlijke basis voor kennisontwikkeling. Zij laat zien wat de plannen gezamenlijk beogen, hoe ze tot stand zijn gekomen en hoe het Kennisnetwerk ze gebruikt. Onderstaand biedt duiding en dient als leeswijzer, het bevat geen inhoudelijke uitwerking per thema.

Kennisnetwerk VTH

Het Kennisnetwerk voor het VTH-stelsel (vergunningverlening, toezicht en handhaving) is ontstaan vanuit de aanbevelingen van de commissie Van Aartsen (2021), die constateerde dat het VTH-stelsel onvoldoende functioneerde. Om dit te verbeteren is binnen het Interbestuurlijk Programma VTH besloten een landelijk kennisnetwerk in te richten, uitgevoerd en gefaciliteerd door Omgevingsdienst NL, ten behoeve van alle stelselpartners. Omgevingsdienst NL is de vereniging van omgevingsdiensten. Met als kernboodschap 'Voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving'. Daar dragen we met het kennisnetwerk aan bij door samen te werken met de kennis van professionals.

Het doel van het Kennisnetwerk is het structureel verbeteren van de kennispraktijk binnen VTH. Dat betekent dat kennis wordt opgehaald, ontwikkeld, gedeeld en geborgd, en dat bestaande kennis beter toegankelijk wordt gemaakt. Door versnippering tegen te gaan en kennis duurzaam beschikbaar te stellen, ontstaat een gelijk speelveld en wordt de professional in het stelsel ondersteund met actuele en gevalideerde kennis. Daarmee dragen we door uniformering bij aan de versterking van vakmanschap en kwaliteit in de uitvoering.

Het Kennisplan 2026

Het Kennisplan 2026 vormt primair de programmering van kennisproducten voor het jaar 2026 binnen het Kennisnetwerk. Voor ieder vastgesteld prioritair thema is een afzonderlijk kennisplan uitgewerkt: Zeer zorgwekkende stoffen, Waterkwaliteit, Bodem en ondergrond, Circulaire economie, Energietransitie, Data en Informatievoorziening en Actuele vraagstukken.

De plannen maken binnen het netwerk inzichtelijk welke kennisvragen in 2026 gezamenlijk worden opgepakt, welke kennisproducten worden ontwikkeld en hoe samenwerking, planning en inzet van capaciteit zijn georganiseerd. De kennisplannen fungeren als werkagenda voor 2026. Zij bieden richting en duidelijkheid binnen het netwerk en kunnen waar nodig gedurende het jaar worden aangepast op basis van nieuwe ontwikkelingen of signalen uit de uitvoeringspraktijk.

Samenhang en integraliteit

Hoewel de kennisplannen thematisch zijn uitgewerkt, vormen zij samen één samenhangend programma voor kennisontwikkeling. Alle plannen volgen eenzelfde opzet en systematiek en besteden aandacht aan integraliteit en raakvlakken tussen thema's. Daarbij wordt gestreefd naar landelijke uniformering waar dat waarde toevoegt, met ruimte voor regionaal maatwerk. Samen, tenzij...

Totstandkoming van de kennisplannen

De Kennisplannen 2026 zijn bottom-up tot stand gekomen. Zij zijn opgesteld door de kennisregisseurs van Omgevingsdienst NL, in nauwe samenwerking met regionale kennisvertegenwoordigers, VTH-professionals uit de uitvoeringspraktijk en samenwerkingspartners

binnen en buiten het stelsel. Kennisvragen en prioriteiten zijn opgehaald vanuit de praktijk en gezamenlijk vertaald naar een gedragen programmering die aansluit bij landelijke ontwikkelingen en het IBP-VTH.

De kennisplannen zijn voorgelegd ter consultatie aan het management van Omgevingsdienst NL, de portefeuilleraad Kennisnetwerk, de vakberaden VTH en Advies, en het bestuur Omgevingsdienst NL. De feedback is verwerkt in het kennisplan of wordt in het werkproces opgenomen.

Uitvoering van de kennisplannen

De kennisregisseurs zijn onderdeel van Omgevingsdienst NL en voeren per prioritair thema regie op de kennisontwikkeling. Zij zijn verantwoordelijk voor samenhang, kwaliteit, voortgang en borging, in nauwe samenwerking met het Kennisnetwerk. Onder regie van de kennisregisseurs worden de plannen samen met het netwerk uitgevoerd, bijvoorbeeld in werkgroepen van VTH-experts waar kennisproducten worden ontwikkeld. De kennisregisseurs sturen op inhoud, kwaliteit en planning, en op de kaders t.b.v. het beheren en borgen van de kennisproducten. Denk daarbij aan het eigenaarschap, de actualiteit, betrouwbaarheid en vindbaarheid.

Op basis van deze regierol worden in 2026 de afgesproken kennisproducten ontwikkeld, gedeeld en geborgd binnen het Kennisnetwerk.

Communicatie

Communicatie faciliteert het doel van het netwerk: het versterken van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de VTH-kennispraktijk. De kennisplannen maken zichtbaar wat er in 2026 aan kennisproducten wordt ontwikkeld en vormen daarmee een belangrijk vertrekpunt voor gerichte en herkenbare communicatie binnen het netwerk. In 2026 wordt ingezet op:

- Toegankelijke communicatie over lopende en geplande kennisproducten (in uniforme stijl)
- Delen van voortgang, resultaten en nieuwe inzichten
- Activeren van professionals om kennis te halen, brengen en toe te passen (cultuurverandering)

De communicatie vindt plaats via het huidige kennisnet (1.0) *, de website: omgevingsdienst.nl, digitale nieuwsbrieven, LinkedIn, thematische updates, bijeenkomsten en webinars. Zo wordt de programmering uit de kennisplannen vertaald naar zichtbare en toepasbare kennis in de dagelijkse uitvoeringspraktijk. Daarnaast draait het succes van het netwerk ook om een cultuurverandering. Communicatie is daarin essentieel. Er wordt toegewerkt naar een open kenniscultuur waarin kennis halen én brengen vanzelfsprekend is en de waarde van het netwerk zichtbaar wordt voor de VTH-professionals bij de omgevingsdiensten en stelselpartners. Samen, tenzij... is het uitgangspunt.

** In 2026 wordt een aanbestedingsprocedure uitgeschreven voor het ontsluiten van deze kennis via UPLO - Uitvoeringsplatform Leefomgeving (Kennisnet 2.0). Dit nieuwe kennisplatform biedt één digitale- en sector-brede samenwerkings- en kennisomgeving.*

Tot slot

De Kennisplannen bieden het Kennisnetwerk duidelijkheid over wat er in 2026 aan kennisproducten wordt ontwikkeld en gezamenlijk wordt georganiseerd. Daarmee vormen zij een belangrijk instrument om gericht en uniform samen te werken aan een sterke, professionele en toekomstbestendige VTH-uitvoering.

Actuele vraagstukken

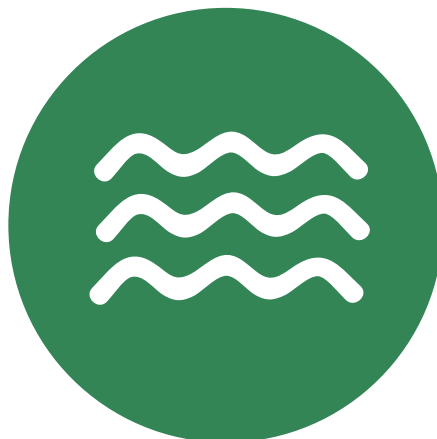
Circulaire economie

Data en informatie-
voorziening

Energietransitie

Waterkwaliteit

Zeer zorgwekkende
stoffen

Voor een gezonde, veilige en
duurzame leefomgeving

Kennisplan

Actuele vraagstukken

2026

Status: Definitief

Datum: 16 februari 2026

Inhoudsopgave

1. Introductie kennisthema	3
2. Ontwikkeling	4
3. Kennisproducten – aangedragen onderwerpen	5
4. Financiering en Planning	6
5. Samenwerking	8
6. Stakeholders	9

Colofon

De Kennisplannen 2026 zijn bottom-up tot stand gekomen. Zij zijn opgesteld door de kennisregisseurs van Omgevingsdienst NL, in nauwe samenwerking met regionale kennisvertegenwoordigers, kennismakelaars, VTH-professionals uit de uitvoeringspraktijk en samenwerkingspartners binnen en buiten het stelsel. Kennisvragen en prioriteiten zijn opgehaald vanuit de praktijk en vertaald naar een programmering die aansluit bij landelijke ontwikkelingen en het IBP-VTH.

De regie van dit kennisplan lag bij Omgevingsdienst NL, kennisregisseur Joost Verburg, manager Team Expertise en Samenwerking Koen Bekking, en projectleider implementatie Kennisnetwerk Sanne Damsma.

Eindredactie en vormgeving: communicatie Omgevingsdienst NL

Versie: definitief

Datum: februari 2026

Contact: jverburg@omgevingsdienst.nl

Voor elk prioritair thema is een afzonderlijk kennisplan opgesteld: Zeer zorgwekkende stoffen, Waterkwaliteit, Bodem en ondergrond, Circulaire economie, Energietransitie, Data en Informatievoorziening en Actuele vraagstukken. Deze zijn afzonderlijk gepubliceerd op Kennisnet.

1. Introductie kennisthema

De taak op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) van omgevingsdiensten is breed en divers. Omdat de vastgestelde prioritaire thema's niet het volledige werkveld van de omgevingsdiensten bestrijken, is ruimte voor flexibiliteit noodzakelijk. Om hier invulling aan te geven is een raamwerk ingericht waarmee snel kan worden ingespeeld op nieuwe thema's en actuele vraagstukken, waarbij kennisontwikkeling en -deling essentieel zijn.

Een actueel vraagstuk kan ontstaan naar aanleiding van persaandacht, een incident, gewijzigde wet- en regelgeving, rapportages van andere VTH-partners of samenwerkingsvraagstukken die meerdere omgevingsdiensten raken. Binnen dit thema wordt gewerkt volgens een flexibel raamwerk dat gericht is op het snel ophalen van kennis, het opbouwen en benutten van netwerken en het gezamenlijk oppakken van het vraagstuk.

Daarmee onderscheidt het thema Actuele vraagstukken zich nadrukkelijk van de andere thematische maatschappelijke opgaven binnen het Kennisnetwerk. Waar die opgaven doorgaans een meer structureel, langdurig en planmatig karakter hebben, is dit thema dynamisch, vraaggestuurd en tijdelijk van aard. Het fungeert als een wendbare schil binnen het Kennisnetwerk, bedoeld om snel te reageren op ontwikkelingen die op dat moment om actie, afstemming en kennisdeling vragen.

Doel en beoogde resultaten

In 2025 zijn we gestart met een werkproces oppakken actuele vraagstukken. In 2026 gaan we dit werkproces verder optimaliseren, met als doel om eind 2026 te beschikken over een gevalideerd werkproces waarin alle VTH-professionals hun actuele vragen kunnen inbrengen en waarin het Kennisnetwerk richting geeft aan de omgang met actuele vraagstukken. In dit werkproces zal ook een prioriteringsvolgorde worden beschreven.

Om dit doel te bereiken worden de volgende resultaten nagestreefd:

- Vanuit het in 2025 opgebouwde kennisnetwerk van kennismakelaars (ingericht volgens de 26-6-1-structuur) actualiteiten signaleren en bespreken.
- Er is een werkwijze ontwikkeld voor het duiden en analyseren van actuele vraagstukken, inclusief de rol van VTH en een methode voor prioritering.
- Er is een werkwijze ontwikkeld voor het snel opbouwen en activeren van een netwerk rondom actuele vraagstukken.

2. Ontwikkeling

Bestuursrecht - Strafrecht

Er bestaat een relatie tussen bestuursrecht en strafrecht waarbij bestuurders strafrechtelijke handhaving soms zien als iets buiten hun directe verantwoordelijkheidsgebied. Dit kan leiden tot een minder geïntegreerde aanpak van handhaving en van de administratieve verplichtingen die voortkomen uit het werk van Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's). Het gevolg kan zijn dat strafrechtelijke middelen minder effectief worden ingezet.

Om dit landelijk te versterken stelt Omgevingsdienst NL een toekomstbeeld op voor de rol van omgevingsdiensten in strafrechtelijke handhaving. De uitwerking hiervan richt zich op:

- Het inrichten en coördineren van de landelijke overlegstructuur voor BOA's (26-6-1-structuur).
- Het versterken van de kennis en kwaliteit van BOA's door opleidingen en kennisuitwisseling.
- Het uitvoeren van landelijke afspraken (randvoorwaarden) op het gebied van dataminimalisatie en andere vereisten vanuit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Wet Politiegegevens (WPG).
- Het verhogen van de kwaliteit van proces-verbalen.
- Het bieden van ondersteuning aan de Strategische Milieukamer (SMK) en de Landelijke Milieukamer (LMK)

Een werving voor een beleidsadviseur strafrecht per 1 april 2026 wordt opgestart. Deze beleidsadviseur gaat een coördinerende rol vervullen en neemt de taken over van de kennisregisseur Actuele vraagstukken voor het thema strafrecht. Daarnaast levert hij/zij een actieve bijdrage aan de Masterclass Milieucriminaliteit, conform de opdracht van het SMK.

Omgevingswet: transitie en focus in 2026

De inwerkingtreding van de Omgevingswet in januari 2024 markeert het begin van een meerjarige transitie in de uitvoeringspraktijk van omgevingsdiensten. In 2026 ligt de focus op het bestendigen en verdiepen van deze transitie op drie dimensies: het digitale stelsel, het juridisch stelsel en 'anders werken'. De nadruk is verschoven van invoering naar uitvoering en van vergunningverlening naar de volledige planketen, zoals omgevingsvisies, omgevingsplannen en programma's.

Een robuuste landelijke kennisinfrastructuur ondersteunt strategische signalering, kennisdeling en het oplossen van knelpunten. Het Kernteam Omgevingswet, het Verbeterteam en het Netwerk Omgevingswet werken hierin complementair samen met Omgevingsdienst NL, Vakberaden en interbestuurlijke partners. Door samenwerking, gerichte kennisontwikkeling en aandacht voor houding en gedrag wordt bijgedragen aan een professionele en toekomstbestendige uitvoering, conform de aanbevelingen van de commissie Van Aartsen.

Belangrijkste producten 2026:

- Adviesrol bij de totstandkoming van Omgevingsplannen, in samenwerking met het vakberaad Advies.

Evaluatie van de Wet kwaliteitsborging bouwen, inclusief een gecoördineerde reactie namens de 14 omgevingsdiensten met bouwtenen.

3. Kennisproducten – aangedragen onderwerpen

Op basis van een uitvraag bij de omgevingsdiensten is een lijst van actuele kennisbehoeften en uitdagingen opgesteld. Deze onderwerpen worden geduid en geprioriteerd op basis van het uitvoeringsprobleem, de ondersteuning die nodig is, het aantal betrokken diensten en de gevolgen van uitstel. Tegelijkertijd wordt geïnventariseerd welke kennis al beschikbaar is, welke ontbreekt en welke opleidingsvragen spelen, in afstemming met de Omgevingsdienst NL Academie. Het kernteam van kennismakelaars bespreekt deze onderwerpen, zodat een samenhangende en actuele kennisagenda ontstaat die gericht is op het effectief ondersteunen van de uitvoering.

Tabel: aangedragen onderwerpen Actuele vraagstukken

Aangedragen onderwerp	Ander kennisthema	Actie
Agrarisch / stikstof/ luchtwassers		Prioriteit
Omgevingswet/ omgevingsplannen		Prioriteit
Natuur/ soortenbescherming		Koppelen met agrarisch/ stikstof
Delen best practices (algemeen)	Alle kennisthema's	
Externe-/ omgevingsveiligheid	Seveso-ODs	Afstemmen met Seveso-ODs
Innovatieve ontwikkelingen zoals drones		
Strafrecht/ ketentoezicht		Prioriteit, overdracht naar beleidsmedewerker strafrecht
Financiële zekerheidsstelling	Seveso-ODs	Afstemmen en ontsluiten
Gezondheid	ZZS	Meedoen in pilots Industrie en Omwonenden (meten en GGD-advies)
Scherper vergunnen	ZZS (project ILT)	Follow-up bijeenkomst
Bouwen		Containerbegrip, verder inkaderen. Starten met Wkb onder de vlag Omgevingswet
Consequenties rechterlijke uitspraken		(opzetten) juristenoverleg
Geluid		Koppelen aan omgevingswet (omgevingsplannen)
Actief openbaarmaken		Uniform implementeren 2e tranche en verder
Wet veilige jaarwisseling		Onderzoek of hier een actueel vraagstuk ligt

4. Financiering en Planning

Tabel: kennisproducten 2026

Kennisproduct	Vorm	Status	Planning	Financiën (raming)
Overdragen kennisnetwerk bestuursrecht/ strafrecht	Vacaturetekst/ overdracht	Adviserend	Q1	1.000
Professionaliseren kennisplatform BOA's	Werkproces/ overdracht	Bindend	Q1-Q2	4.000
Toekomstbeeld ODs en strafrecht	Toekomstbeeld/ notitie	Standpunt	Q1	2.500
Standaardiseren PV (net zoals format boeterapport bestuurlijke boete)	Format	Bindend	Q2	5.000
Ontsluiten kennisproducten Seveso-ODs (waaronder financiële zekerheid)	Werkproces/ online of fysieke bijeenkomst	Adviserend	Q2	10.000
Deelname Pilots OVV Industrie en Omwonenden	Kennisdeling	Adviserend	Q1 tm Q4	15.000
Tool luchtwassers	Update tool/ omzetten naar webbased	Adviserend	Q2	10.000
PGS-structuur	Structuur/werkproces	Verbindend	Q1-Q2	10.000
Actief openbaarmaken Omgevingswet	Kennisdelen	Verbindend	Q1 tm Q4	2.500
	Knelpunten signaleren en op (laten) lossen	Adviserend, standpunt	Q1 tm Q4	10.000
	Gecoördineerde reactie evaluatie Wkb		Q1	10.000
	Adviesrol omgevingsplannen		Q1 tm Q4	
Wet veilige jaarwisseling	Uniforme werkwijze? Verkennende studie	Adviserend	Q3	5.000
Richtlijn Industriële emissies (RIE)	Uniforme werkwijze? Verkennende studie	Adviserend	Q2-3	5.000
Tankstations	Werkgroep	Verbindend	Q1 en Q3	3.000

Kennismakelaars	Fysieke bijeenkomst (4x)	Verbindend	Q1 tm Q4	8.000
MCMC (Masterclass Milieucriminaliteit)	Deelname alle ODs	Adviserend/verbindend	Q3	15.000
Agrarisch	Themadag	Verbindend	Q2	22.500
Nieuwe kennisvragen	25%		Q1 tm Q4	37.500
Totaal				150.000

5. Samenwerking

Stakeholders

Voor het thema Actuele vraagstukken wordt er het komende jaar ingezet op samenwerkingen met bestaande netwerken, zoals bijvoorbeeld:

Naam overleg	Onderwerp	Betrokken partijen	Frequentie
SMK	Dreigingsbeeld		4 keer per jaar
LMK	Casuïstiek	Omgevingsdienst NL, NVWA, ILT, FP, Arbeidsinspectie, politie.	
Vorbereidingsgroep SMK		Omgevingsdienst NL, NVWA, ILT, FP, Arbeidsinspectie	10 keer per jaar
Werkgroep landelijkgebied	Stikstof	VNG/IPO/BIJ12	
Masterclass milieucriminaliteit (MCMC)	Strafrecht	Politie, OM/FP/ Omgevingsdienst NL,	maandelijks
Follow-up scherper vergunnen	Follow up bijeenkomst	Omgevingsdienst NL en ILT	
Interbestuurlijk Implementatieteam (IIT)	Omgevingswet	Omgevingsdienst NL, IPO, VNG, IPLO, IenW	maandelijks
Kerngroep Omgevingswet	Omgevingswet	Omgevingsdiensten	6 wekelijks
Regienetwerk Omgevingswet	Omgevingswet	Omgevingsdienst NL, IPO, VNG, IPLO, IenW	tweemaandelijks
Werkgroep tankstations	PGS16	Omgevingsdiensten	2 keer per jaar
PGS	PGS15, 29 en 37	Seveso-OD's	8 wekelijks

Bij het oppakken van een nieuw actueel thema kunnen andere netwerken worden geraadpleegd.

6. Stakeholders

Het kennisthema Actuele vraagstukken kent een breed en steeds wisselend stakeholderveld, variërend van beleidsmakers tot uitvoerende partijen. Belangrijke stakeholders zijn:

- Omgevingsdiensten, Gemeenten en provincies: VNG, IPO
- Ministeries van I&W, VRO, LVVN en Rijkswaterstaat (RWS): IPLO
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)
- Brancheorganisaties en bedrijven
- Kennisinstituten en netwerken
- Politie en Openbaar Ministerie (OM)/Functioneel Parket (FP)
- NVWA, Arbeidsinspectie en ILT
- Veiligheidsregio's

Deze stakeholders worden actief betrokken via landelijke en regionale overleggen, kennissessies en gezamenlijke projecten. Het doel is om kennisdeling en afstemming te bevorderen, zodat -beleid en uitvoering hand in hand gaan. Samen werken we aan een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving.

Tot slot

Het kennisplan Actuele vraagstukken biedt een duidelijk kader voor het oppakken van kennisbehoeften, actuele vraagstukken en transitieopgaven binnen de omgevingsdiensten. Tegelijkertijd is het nadrukkelijk niet in beton gegoten: het blijft een flexibel raamwerk dat snel kan inspelen op nieuwe ontwikkelingen, actuele uitdagingen en onverwachte vraagstukken. Door deze wendbaarheid kan het Kennisnetwerk effectief ondersteunen bij uitvoering, prioritering en kennisdeling, terwijl het meebeweegt met de dynamiek van de praktijk.

Voor een gezonde, veilige en
duurzame leefomgeving

Kennisplan Circulaire economie 2026

Status: Definitief

Datum: 16 februari 2026

Inhoudsopgave

1. Introductie kennisthema	3
2. Ontwikkeling.....	5
3. Kennisproducten.....	7
4. Financiering en planning.....	8
5. Samenwerking	10
Bijlage: Overige onderwerpen	11

Colofon

De Kennisplannen 2026 zijn bottom-up tot stand gekomen. Zij zijn opgesteld door de kennisregisseurs van Omgevingsdienst NL, in nauwe samenwerking met regionale kennisvertegenwoordigers, kennismakelaars, VTH-professionals uit de uitvoeringspraktijk en samenwerkingspartners binnen het stelsel. Kennisvragen en prioriteiten zijn opgehaald vanuit de praktijk en gezamenlijk vertaald naar een gedragen programmering die aansluit bij landelijke ontwikkelingen en het IBP-VTH.

De regie van dit kennisplan lag bij Omgevingsdienst NL, kennisregisseur Guido Israëls, manager Team Expertise en Samenwerking Koen Bekking, en projectleider implementatie Kennisnetwerk Sanne Damsma.

Eindredactie: Tineke van de Vliert, communicatie Omgevingsdienst NL
Vormgeving: Tom Verhart, communicatie Omgevingsdienst NL

Versie: definitief

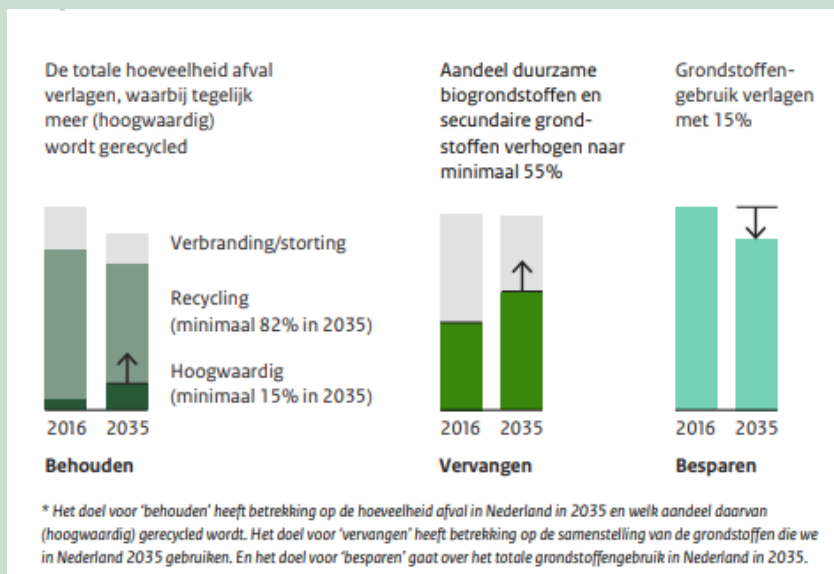
Datum: februari 2026

Contact: gisraels@omgevingsdienst.nl

Voor elk prioritair thema is een afzonderlijk kennisplan opgesteld: Zeer zorgwekkende stoffen, Waterkwaliteit, Bodem en ondergrond, Circulaire economie, Energietransitie, Data en Informatievoorziening en Actuele vraagstukken. Deze zijn afzonderlijk gepubliceerd op Kennisnet.

1. Introductie kennisthema

De transitie naar een circulaire economie (CE) is een essentiële pijler in het streven naar een duurzame en toekomstbestendige leefomgeving. Dit jaar zijn in het herijkte Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) nieuwe concrete doelstellingen vastgesteld voor behouden, vervangen en besparen van grondstoffen.

Afbeelding 1 Nieuwe doelstellingen circulaire economie voor 2035 (bron: NPCE 2025)

Dit vraagt om een fundamentele verandering in productie, consumptie en afvalbeheer; een verschuiving van lineaire processen naar circulaire ketens. Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) speelt hierin een cruciale rol. Enerzijds door bedrijven te stimuleren om grondstoffen te besparen en afval te voorkomen. Anderzijds door risico's te beheersen, bijvoorbeeld bij het toepassen van secundaire grondstoffen. Deze balans kan complex zijn en vraagt om een VTH-professional die stevig in de kennis staat en goed onderbouwde afwegingen kan maken. Het kennisthema Circulaire economie richt zich op het ontwikkelen, ontsluiten en toepassen van kennis die VTH-professionals ondersteunt bij deze transitie. De focus ligt op:

- Implementatie van CE in vergunningen en omgevingsplannen;
 - Afvalpreventie, hergebruik van (kritische) grondstoffen en (kritische) grondstofbesparing
 - Het beoordelen van circulaire initiatieven
- Duiding van wet- en regelgeving en praktische handreikingen voor de uitvoering.

De kennisinfrastructuur wordt verder versterkt door het landelijke platform *Afval of niet*, dat omgevingsdiensten ondersteunt bij het beoordelen van de afvalstatus van reststromen. Dit platform blijft een speerpunt in 2026, validatie van rechtsoordelen, adviezen en netwerkdagen. Het kennisplatform afval of niet heeft een aparte verantwoordingsstructuur waarin het jaarplan wordt opgesteld door de voorzitter van het kennisplatform onder regie van de kennisregisseur CE.

Totstandkoming

Het Kennisplan Circulaire Economie is ontwikkeld in samenwerking met VTH-experts, kennisvertegenwoordigers en de kennisregisseur. De kennisbehoefte is opgehaald via kennisvertegenwoordigers, op de netwerkdag, een enquête (begin 2025, ook gebruikt voor kennisplan 2025). Ook is de vorig jaar ontwikkelde Circulaire Wetwijzer, met inzicht in aankomende wetgeving gebruikt als basis voor de programmering. Daarnaast is input betrokken van partners in de landelijke kennis- en beleidsketen, zoals IPO, VNG, Rijkswaterstaat, RIVM en IPLO. De input is geprioriteerd door de kennisvertegenwoordigers en de kennisregisseur heeft alles samengebracht en geordend in programmalijnen.

Het concept kennisplan is getoetst in twee online sessies met bij elkaar meer dan 100 deelnemers van alle eerdergenoemde organisaties. Deze inbreng heeft bijgedragen aan een brede positionering van het thema circulaire economie.

Kennisinfrastructuur als randvoorwaarde

De waarde van kennis wordt bepaald door de mate waarin deze efficiënt vindbaar en direct toepasbaar is. Het versterken van de kennisinfrastructuur is daarom een onlosmakelijk onderdeel van de opdracht voor 2026. Commitment van alle betrokken partijen is nodig om de kennisinfrastructuur een succes te maken.

2. Ontwikkeling

Context maatschappelijke opgave en urgentie

De circulaire economie komt in de VTH-praktijk steeds nadrukkelijker terug in concrete dossiers. Het gaat daarbij vooral om initiatieven rond hergebruik van materialen, verwerking van reststromen en toepassing van secundaire grondstoffen. Deze initiatieven leiden regelmatig tot vragen over de toepasbaarheid van bestaande regels, de afbakening van bevoegdheden en de beheersing van milieu- en gezondheidsrisico's.

In de uitvoering blijkt dat circulaire initiatieven vaak niet eenduidig passen binnen bestaande juridische kaders. Dit vraagt van VTH-professionals om goed onderbouwde afwegingen, waarbij juridische duiding, technische kennis en risicobeoordeling samenkomen. De behoefte aan eenduidige uitgangspunten en gevalideerde kennis neemt hierdoor toe.

Wetgeving

De ontwikkeling van de circulaire economie gaat gepaard met een toenemende stroom aan Europese en nationale regelgeving. Voor de uitvoering zijn met name wijzigingen in het afvalstoffenrecht, productregelgeving en grondstoffenbeleid relevant. Deze ontwikkelingen leiden tot nieuwe definities, verplichtingen en uitzonderingen, die hun weerslag hebben op vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Binnen de Omgevingswet speelt circulaire economie vooral via het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), in combinatie met decentrale regels. In de praktijk bestaat behoefte aan:

- Nadere duiding van begrippen zoals afvalstof, bijproduct en einde-afval
- Inzicht in de doorwerking van nieuwe Europese regels naar de uitvoeringspraktijk
- Praktische handvatten voor het omgaan met overgangssituaties

Relevante wetgeving is de invoering van het Circulair Materialen Plan (CMP) per 30-12-2025. Het wordt een grote operatie voor omgevingsdiensten om grip te krijgen op het CMP. Daarnaast wordt per 1-7-2026 de afgifteplicht voor elektrische apparaten ingevoerd. Omgevingsdiensten dienen hierop toezicht te houden en hier moet een protocol voor worden geschreven. Daarnaast laat de Circulaire Wetwijzer (kennisproduct 2025) zien dat de Critical Raw Material Act, EU-Ecodesign Richtlijn, EU-Circular Economy Act en de nationale CE-wet eraan komen. Al deze hebben mogelijk impact op omgevingsdiensten, en dus moeten wij tijdig de uitvoeringskennis aan tafel brengen bij deze trajecten.

Omgevingsplannen en vergunningen

Gemeenten en provincies benutten in toenemende mate de ruimte binnen de Omgevingswet om circulaire ambities te vertalen naar regels in omgevingsplannen en vergunningvoorschriften. Dit leidt tot vragen over juridische houdbaarheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid.

Omgevingsdiensten worden hierbij steeds vaker gevraagd om vroegtijdig mee te denken. Er is behoefte aan voorbeelden, kaders en gezamenlijke uitgangspunten voor:

- Het opnemen van (maatwerk) voorschriften in vergunningen
- Het opnemen van circulaire eisen in omgevingsplannen
- Het beoordelen van circulaire initiatieven in vergunningprocedures

Krachtenbundeling

In het afgelopen jaar is het convenant Samenwerking Rijk-Regio voor Circulaire Economie ondertekend. Binnen deze samenwerking wordt via de zogeheten krachtenbundeling afgestemd over rollen, verantwoordelijkheden en kennisuitwisseling tussen rijk en regio. Het traject loopt in 2026 door en kent nauwe afstemming met de betrokken werkgroepen.

Een van de bouwstenen binnen dit traject is 'CE en VTH', waarin afspraken worden uitgewerkt over de rol van vergunningverlening, toezicht en handhaving in de circulaire economie. De implementatie van deze afspraken vraagt naar verwachting in 2026 om verdere coördinatie. Deze ligt primair bij de werkgroep CE en VTH.

Onderdeel van dit traject is de actualisatie van de provinciale bouwstenenvisie CE en VTH. Daarbij wordt gezien hoe de provinciale uitgangspunten doorwerken naar de gemeentelijke praktijk, met name voor omgevingsplannen, vergunningverlening en toezicht. Het betrekken van gemeenten bij deze doorontwikkeling is hierbij een belangrijk aandachtspunt; met provincies verloopt deze samenwerking al goed.

Samenhang met andere thema's

De uitvoering van circulaire economie raakt aan meerdere kennisthema's binnen Omgevingsdienst NL, waaronder Energietransitie, ZZS, Bodem & Ondergrond en Waterkwaliteit. Afstemming is nodig om te voorkomen dat afzonderlijke thema's langs elkaar heen werken in concrete dossiers.

Afgesproken is dat in 2026 de regie voor de volgende onderwerpen bij andere kennisthema's ligt. Behalve als binnen deze thema's aspecten van 'afval of niet' spelen.

- Staalslakken > Bodem en ondergrond
- Biobrandstoffen (incl. vergisting) > Energietransitie
- Renure > Waterkwaliteit

3. Kennisproducten

Voor kennisontwikkeling hebben wij voor 2026 het volgende programma samengesteld. Aan de hand van drie programmalijnen en een ondersteunende lijn.

Programma CE in de vergunning en omgevingsplan

- Ontwikkeling beoordelingsmethodiek voor afvalpreventieplannen en grondstofbesparingsplannen, inclusief toetsingscriteria en formats. (Project 2025 loopt door in 2026)
- Opschaling kennisuitwisseling CE in vergunningen, via bijeenkomsten van de brede werkgroep (minimaal 2x) en publicatie van best practices.
- Onderzoek naar borging van CE in omgevingsplannen, inclusief inventarisatie van praktijkvoorbeelden en samenwerking met gemeenten en VNG. (Dit project is nog niet definitief en moet nog verder vorm krijgen)

Programma Circulaire Wetwijzer

- Huidige circulaire wetwijzer (met name toekomstige wetgeving) samenvoegen met huidige wetten overzicht. Dit wordt ontwikkeld in de krachtenbundeling.
- Actualisatie Circulaire Wetwijzer met nieuwe wettelijk ontwikkelingen
- Operatie Grip op CMP: Overzicht van veranderingen van LAP3 naar CMP op VTH-taken.
- Organisatie en coördinatie VTH-klankbordgroep CMP
- Inventariseren kennisbehoefte bij de vertaling CMP naar uitvoeringspraktijk met bijvoorbeeld handreiking, formats of andere kennisuitwisseling
- Uit de circulaire wetwijzer blijkt dat een aantal aankomende wetten impact hebben op VTH-medewerkers. Daarvan wordt uitgezocht of hier kennisontwikkeling op nodig is. Dit gaat onder andere om de CRMA, CMP, Clean Industrial Deal 2025, Ecodesign verordening, EU Circular Economy Act 2026.
- Implementatie van de harmonisatie van het acceptatie en verwerkersbeleid

Doorontwikkeling platform Afval of Niet

- Eigen jaarplan

Samenwerken en kennis-uitwisselen

- Opleidingen > Uitvoering geven aan advies uit 2025 over CE-opleidingen met module voor vergunningverleners, toezichthouder en adviseurs. Start opleiding plm. september 2026. Deze opleiding wordt ontwikkeld in samenwerking met de Omgevingsdienst NL Academie.

4. Financiering en planning

Het activiteitenbudget voor 2026 bedraagt €150.000 en is bedoeld voor het realiseren van kennisproducten en gezamenlijke leeractiviteiten. Daarnaast is er €300.000 voor het kennisplatform Afval of niet. Hier is een aparte begroting voor opgesteld.

Voor de uitvoering van het kennisplan zijn we afhankelijk van de inzet van een kennisadviseur (0,5fte) uit het kennisteam en ondersteuning vanuit RWS voor afval of niet (2.5 fte).

De voorgestelde budgetten per product zijn indicatief en kunnen bij de verdere uitwerking worden bijgesteld.

Tabel: kennisproducten 2026

Product	Vorm	Status	Planning	Budget
Programmalijn: CE in de vergunning				
Ontwikkelen beoordelingssystematiek	Handreiking met toetsingscriteria en formats	Nu adviserend, later mogelijk bindend.	Afronding begin Q2	€ 5.000 * Dit is de laatste 10% van de opdracht, de rest vindt plaats vanuit budget 2025
Kennisuitwisseling	2 fysieke bijeenkomsten	Verbindend	Q2 en Q4	€ 10.000
CE in omgevingsplan: Kennisproduct met hoe CE kan worden opgenomen in omgevingsplan (mogelijk in samenwerking met andere partijen)	Ntb.	Ntb.	Begin Q2 ligt er een concreet ontwerp voor een project met planning	€ 20.000
Reservering voor ontwikkeling additioneel kennisproduct. Bijv. Update handreiking CE in de vergunning Deel 1 of deel 2.				€ 5.000
Programmalijn: Circulaire wetwijzer				
Doorontwikkeling Circulaire Wetwijzer: overzicht huidige wetgeving en jaarlijkse actualisatie		Adviserend	Overzicht huidige wetgeving in Q1 of Q2, actualisatie in Q4.	€ 10.000 (+ € 10.000 uit resterend budget 2025)
CMP. Coördinatie VTH-werkgroep	Aanpassing van CMP aan	Inspraak uitvoeringspraktijk	Hele jaar (3 bijeenkomsten)	€ 10.000
Operatie: Grip op CMP, inzicht in impact veranderingen CMP op VTH-uitvoering.	Handreiking	Adviserend	Q1	€ 20.000 (uit resterend budget 2025)
Factsheets rond nieuwe wetgeving	Factsheet	Adviserend	Ntb.	€ 10.000
Acceptatie en verwerkersbeleid:	Implementatietraject (proces van adviserend naar bindend)	Bindend	Q1 2026-Q1 2027	€ 30.000

Implementatie beoordelingssystematiek				
Samenwerken en kennis uitwisselen		Kennisdeling/ verbindend		
Ontwikkelen opleiding (mogelijk in samenwerking met andere partijen)	Opleiding	Adviserend	Streven start opleiding in Q3	€ 20.000
Netwerkdag Circulaire Economie	Kennisuitwisseling/ bijeenkomst	Informerend/ verbindend		€ 20.000
Webinars	Kennisuitwisseling/ digitale bijeenkomst	Informerend/ verbindend		€ 5.000
Overige Kosten				€ 5.000
			Totaal	€ 150.000 + € 30.000 uit budget 2025

Tabel: Jaarplanning bijeenkomsten

Komend jaar staan vijf informerende en verbindende bijeenkomsten gepland. Hieronder een overzicht van deze bijeenkomst. De begroting van deze bijeenkomsten staat in bovenstaande tabel.

Product	Vorm	Planning
Digitale bijeenkomst	Webinar CE (13:00-14:00)	23 februari 2026
Netwerkdag Afval of niet	Fysieke bijeenkomst	16 april 2026
Digitale bijeenkomst	Webinar CE (15:00-16:00)	19 mei 2026
Netwerkdag Circulaire economie	Fysieke bijeenkomst	01 oktober 2026
Digitale bijeenkomst	Webinar CE (13:00-14:00)	04 november 2026

5. Samenwerking

Het kennisthema Circulaire economie kent een breed stakeholderveld, variërend van beleidsmakers tot uitvoerende partijen. Belangrijke stakeholders zijn:

- Omgevingsdiensten: als primaire uitvoerders van VTH-taken en kennisdragers
- Gemeenten en provincies: opdrachtgevers en beleidsmakers die CE integreren in ruimtelijke plannen
- Ministeries van I&W en Klimaat & Groene Groei: voor beleidskaders en wetgeving
- Rijkswaterstaat (RWS): partner in het platform 'Afval of niet' en afvalbeheer
- ILT en NVWA: toezicht op naleving van CE-gerelateerde regelgeving
- Planbureau voor de Leefomgeving (PBL): kennispartner voor monitoring en beleidsadvies
- Brancheorganisaties en bedrijven: voor implementatie van circulaire processen en ketenverantwoordelijkheid
- IMPEL: Europees Kennisnetwerk waar onder andere kennis over afvalstatus wordt uitgewisseld
- RIVM: kennisinstituut voor kennis over zorgwekkende van stoffen en duurzaamheid

Deze stakeholders worden actief betrokken via landelijke en regionale overleggen, kennissessies en gezamenlijke projecten. Het doel is om kennisdeling en afstemming te bevorderen, zodat CE-beleid en uitvoering hand in hand gaan.

Overlegstructuren en netwerken

We gaan in 2026 inzetten op versterking van bestaande netwerken en hier nauw mee samenwerken. Wij kijken voor elk onderwerp dat langskomt welk netwerk hierop aansluit en zoeken dan de samenwerking. Als er een kennisproduct ontwikkeld wordt is dat met voorkeur een specialist uit dit netwerk. Belangrijke overlegstructuren zijn:

- Kennisplatform Afval of niet: Samenwerking van specialisten van omgevingsdiensten en van RWS over afvalstatus en rechtsoordelen
- Klankbordgroep VTH LAP3/CMP: landelijke afstemming over circulair materialenbeleid en implementatie van CMP
- Werkgroep Afvalbeheer: kennisuitwisseling over afvalbeheer tussen omgevingsdiensten, ILT en RWS
- Werkgroep Secundaire Bouwstoffen: kennisuitwisseling over secundaire bouwmaterialen tussen omgevingsdiensten
- Regionale CE-overleggen: integratie van bestaande regionale structuren in het 1-6-26 model
- Koploper Gemeenten CE: platform voor kennisuitwisseling met gemeenten over CE in uitvoering (4x per jaar)
- IPO – CEA-overleg: provinciale afstemming over implementatie van CE in VTH-processen (6-wekelijks)
- Krachtenbundeling Overheden: samenwerking tussen Rijk, IPO, VNG, UvW en Omgevingsdienst NL om CE te versnellen, inclusief thema VTH.

Bijlage: Overige onderwerpen

Dit zijn geen projecten vanuit de kennisregisseur maar onderwerpen waar vraag naar is of anderszins aandacht vraagt. We blijven de ontwikkelingen op deze onderwerpen volgen, en nieuwe kennis (door andere partijen ontwikkeld) op deze onderwerpen delen. Wanneer opportuun en prioriteit kunnen deze onderdeel worden van een volgend kennisplan.

- Vergunningverlening voor Circulaire Ambachtscentra (ism. RWS)
- ZZS in een circulaire economie (ism. RIVM)
- Ontwikkeling van circulaire loketten
- Ketensamenwerking, o.a. in NHN (bouwsector)
- Bouwhubs
- Circulaire bedrijventerreinen
- Data- gedreven beleid, door verzamelen en benutten van reststroomdata in samenwerking met LMA

Van data, naar daadkracht

Kennisplan Data & Informatievoorziening

Status: Definitief

Datum: 16 februari 2026

Inhoudsopgave

1. Introductie kennisthema	3
2. Externe ontwikkelingen en kaders.....	4
3. Kennisproducten	6
4. Stakeholders & samenwerkingen	9
5. Planning 2026	11
6. Begroting	12

Colofon

De Kennisplannen 2026 zijn bottom-up tot stand gekomen. Zij zijn opgesteld door de kennisregisseurs van Omgevingsdienst NL, in nauwe samenwerking met regionale informatiemanagers en andere Data en IV-professionals uit de uitvoeringspraktijk. Kennisvragen en prioriteiten zijn opgehaald vanuit de praktijk en gezamenlijk vertaald naar een gedragen programmering.

De regie van dit kennisplan lag bij Omgevingsdienst NL, kennisregisseur Maarten Schuurman, manager Data en Informatievoorziening Bianca Joustra, en projectleider implementatie Kennisnetwerk Sanne Damsma. Eindredactie Tineke van de Vliert en vormgeving Tom Verhart, communicatie Omgevingsdienst NL

Versie: definitief

Datum: februari 2026

Contact: mschuurman@omgevingsdienst.nl

Voor elk prioritair thema is een afzonderlijk kennisplan opgesteld: Zeer zorgwekkende stoffen, Waterkwaliteit, Bodem en ondergrond, Circulaire economie, Energietransitie, Data en Informatievoorziening en Actuele vraagstukken. Deze zijn afzonderlijk gepubliceerd op Kennisnet.

1. Introductie kennisthema

De fysieke leefomgeving staat voor grote en complexe uitdagingen. Omgevingsdiensten spelen een cruciale rol bij het bewaken van de balans tussen maatschappelijke ontwikkelingen en een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving. Om deze rol goed in te kunnen vullen, is een betrouwbare informatievoorziening essentieel. Data vormt hierbij de basis. Wanneer deze data wordt geordend en in de juiste context wordt geplaatst, ontstaat informatie. De interpretatie en toepassing van die informatie door experts leidt vervolgens tot de kennis die nodig is voor een professionele uitvoering van taken, zoals vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Binnen de 26 omgevingsdiensten is veel expertise aanwezig op het gebied van data en informatievoorziening, maar deze is momenteel versnipperd en ongelijk verdeeld. Deze fragmentatie loopt veelal gelijk aan de diversiteit in gebruikte systemen en lokale werkwijzen. Hierdoor is het lastig om waardevolle inzichten en expertise effectief over de grenzen van de eigen organisatie heen te ontsluiten en te benutten. Het gevolg is dat diensten regelmatig onafhankelijk van elkaar vergelijkbare vraagstukken proberen op te lossen.

Voor het komende jaar is het voor Omgevingsdienst NL belangrijk om deze versnippering te verminderen door actieve kennisdeling centraal te stellen. Door expertise en ervaringen structureel samen te brengen, brengen we de verschillende diensten dichter bij elkaar. Dit stelt de omgevingsdiensten in staat om gezamenlijk standpunten te bepalen, juridische ontwikkelingen te duiden en succesvolle werkwijzen te delen. Het uitwisselen van kennis is hierbij geen doel op zich, maar een noodzakelijke voorwaarde om de onderlinge uitwisseling van data en informatie in de keten te verbeteren en te professionaliseren.

Totstandkoming

De inhoud van dit kennisplan en de daarin opgenomen producten zijn niet op zichzelf staand ontwikkeld. De koers voor het komende jaar is het directe resultaat van de signalen, knelpunten en behoeften die het afgelopen jaar naar voren zijn gekomen tijdens de bijeenkomsten met het informatiemanagementnetwerk, zoals de workshop van maart 2025, diverse informatiemanagersoverleggen en losse signalen. Door de producten te baseren op deze praktijkervaringen, beoogt het plan nauw aan te sluiten bij de dagelijkse werkzaamheden van de informatieprofessionals. De input vanuit het netwerk vormt daarmee het fundament voor de activiteiten die in dit plan worden beschreven.

In dit kennisplan wordt beschreven hoe we dit jaar vorm gaan geven aan deze uitwisseling door de inzet van diverse kennisproducten, zoals webinars, kennissessies en juridische updates. De activiteiten in dit plan staan niet op zichzelf, zij zijn onlosmakelijk verbonden met een dynamisch landelijk speelveld van wetgeving en digitaliseringsprogramma's, zoals bijvoorbeeld het programma digitalisering VTH.

2. Externe ontwikkelingen en kaders

De ambitie om versnipperde kennis van Data en IV samen te brengen krijgt extra urgentie door de toenemende complexiteit en maatschappelijke impact van de opgaven waarvoor omgevingsdiensten staan. Voor een zorgvuldige uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving is een betrouwbare en goed ingerichte data- en informatievoorziening daarbij een essentiële randvoorwaarde. De snelle ontwikkeling van de digitale omgeving versterkt deze urgentie verder. Voor een individuele omgevingsdienst is het een grote uitdaging om deze externe ontwikkelingen tijdig en correct te vertalen naar de eigen organisatie en informatievoorziening.

Het doel van dit hoofdstuk is om de meest relevante kaders en externe ontwikkelingen te identificeren. Door gezamenlijk op te trekken, zorgen we ervoor dat diensten niet afzonderlijk van elkaar aan het werk gaan om aan vergelijkbare eisen te voldoen. Dit vormt de basis voor een uniforme uitvoering binnen de sector.

Afwegingskader Kennisregie Data & IV

Om de inzet van professionals binnen het werkgebied data en informatievoorziening bij deze complexe kaders te prioriteren, wordt een afwegingskader gehanteerd. Dit instrument biedt objectieve criteria om te bepalen bij welke ontwikkelingen een actieve rol van het kennisnetwerk van data en informatievoorziening noodzakelijk is. Dit kader helpt bij het stellen van prioriteiten en het maken van keuzes in de werklust. Deze wordt ook als kennisproduct benaderd en opgesteld.

Wettelijke kaders

Bij de uitvoering van de taken moeten de 26 omgevingsdiensten rekening houden met veel verschillende wetgevingen en juridische kaders. Naast de hieronder genoemde wetten, zijn ook andere juridische kaders van invloed op data en informatievoorziening, zoals de Algemene wet bestuursrecht, de Wet digitale overheid en de Omgevingswet. In dit kennisplan ligt de focus echter op de kaders met de grootste directe impact op de inrichting en het beheer van data en informatievoorziening. Voor deze wetten en eventuele wetswijzigingen wordt rekening gehouden met het tot stand komen van kennisproducten:

- De algemene verordening gegevensbescherming (AVG): dit kader is essentieel voor de rechtmatige omgang met persoonsgegevens, zeker bij de toenemende uitwisseling van data met ketenpartners.
- De wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (wmebv): deze wet vereist dat de digitale weg voor officieel verkeer met burgers en bedrijven voldoet aan specifieke normen voor toegankelijkheid en betrouwbaarheid.
- De archiefwet: deze wet borgt de duurzame toegankelijkheid, de context en de tijdige vernietiging van digitale informatie gedurende de gehele levenscyclus.
- De ai-verordening (AI-act): deze Europese regelgeving stelt kaders voor het verantwoord gebruik van algoritmes en kunstmatige intelligentie, bijvoorbeeld bij datagestuurde toezicht.
- De cyberbeveiligingswet (CBW): deze wet vloeit voort uit de Europese NIS2-richtlijn en stelt strenge eisen aan de beveiliging van informatiesystemen en de zorgplicht bij digitale incidenten. Bij de duiding en toepassing van deze wet wordt, waar relevant, aangesloten bij de expertise van CISO's en andere informatiebeveiligingsverantwoordelijken binnen de omgevingsdiensten.
- De wet open overheid (Woo): deze wet verplicht omgevingsdiensten om overheidsinformatie actiever en transparanter openbaar te maken, wat grote gevolgen kan hebben voor de inrichting van het informatiebeheer.

De impact van deze wettelijke kaders op de inrichting van data en informatievoorziening is groot en voortdurend in beweging. Voor individuele omgevingsdiensten is het een uitdaging om deze wet- en regelgeving tijdig, eenduidig en op een uitvoerbare manier te vertalen naar de dagelijkse praktijk. Dit leidt tot versnipperde interpretaties, dubbele inspanningen en risico's voor rechtsgelijkheid en compliance.

Om deze reden richt dit kennisplan zich op het gezamenlijk duiden van deze kaders en het vertalen ervan naar concrete kennisproducten, zoals juridische updates, handreikingen en gezamenlijke standpunten. Hiermee ondersteunen we omgevingsdiensten bij een consistente en beheersbare implementatie van wetgeving op het gebied van data en informatievoorziening.

3. Kennisproducten

Dit kennisplan fungeert als het samenbindende kader van activiteiten op het gebied van kennisuitwisseling binnen data & informatievoorziening. Het is richtinggevend voor de ontwikkeling van alle onderstaande producten en bepaalt de prioriteiten, maar ook de onderlinge samenhang. Door deze gestructureerde aanpak zorgen we ervoor dat de inspanningen binnen het netwerk leiden tot concrete resultaten die het werk binnen de sector versterken.

Het dient als de operationele leidraad voor alle kennisproducten rondom data en informatievoorziening. In 2026 ligt de nadruk op het systematisch verzamelen, bundelen en toepasbaar maken van kennis over data en informatievoorziening binnen de omgevingsdiensten.

Centrale kennisvragen voor 2026

De producten in dit plan zijn ontworpen om een direct antwoord te bieden op de volgende vier kernvragen:

1. *Overzicht*: Hoe brengen we de gebruikte tooling, AI-toepassingen en informatiebehoeften binnen de 26 omgevingsdiensten systematisch in kaart en houden we dit beeld actueel en integraal?
2. *Samenwerking en kennisuitwisseling*: Hoe organiseren we een effectieve en structurele kennisuitwisseling tussen de 26 omgevingsdiensten op het gebied data & IV, zodat bestaande kennis wordt gebundeld, gezamenlijk kan worden benut en versnippering wordt tegengegaan?
3. *Juridische duiding*: Hoe vertalen we complexe wetgeving (zoals de Woo, de cyberbeveiligingswet en de AI-act) naar eenduidige en toepasbare processen voor de uitvoering?
4. *Standaardisatie*: Op welke wijze kunnen we op basis van gedeelde kennis en ervaringen, de uniformiteit in informatie-uitwisseling met elkaar, ketenpartners en medeoverheden vergroten?

Overzicht

Binnen dit kennisplan wordt 'overzicht' gehanteerd als een categorie van activiteiten en kennisproducten die gericht zijn op het systematisch in kaart brengen, structureren en duiden van data en informatievoorziening bij de verschillende omgevingsdiensten. Dit vormt de noodzakelijke basis voor samenwerking, doordat inzichtelijk wordt welke expertise, voorzieningen en ontwikkelingen binnen de sector aanwezig zijn en waar overlap of lacunes bestaan.

- *Afwegingskader.* Om richting en prioriteit aan te brengen in deze veelheid aan ontwikkelingen wordt een afwegingskader gehanteerd. Dit instrument biedt objectieve criteria om te bepalen bij welke externe ontwikkelingen en vraagstukken een gezamenlijke inzet meerwaarde heeft. Het afwegingskader ondersteunt daarmee het maken van onderbouwde keuzes in focus en werklust van de Kennisregisseur Data en IV.
- *Inventarisatie tooling en ontwikkelingen.* Een actueel en sectorbreed overzicht van de softwarepakketten en digitale instrumenten die door de 26 omgevingsdiensten worden gebruikt, inclusief lopende vernieuwingen (bijvoorbeeld dataplatforms). Dit overzicht maakt het mogelijk om expertise gericht te bundelen en diensten met vergelijkbare vraagstukken met elkaar te verbinden.
- *Inventarisatie AI-trajecten.* Een overzicht van alle lopende experimenten, pilots en projecten op het gebied van kunstmatige intelligentie binnen de sector. Dit product bundelt kennis en ervaringen rondom algoritmes en AI-toepassingen en biedt een basis om van elkaar te leren en, waar passend, gezamenlijk op te trekken in verdere ontwikkeling.
- *Format informatiekaarten per thema.* Per vakgebied (zoals bodem, water, energie, zzs) wordt vastgelegd welke gegevens noodzakelijk zijn, waar de bronhouder zit (landelijk, provinciaal of intern) en hoe de data ontsloten wordt. Ook de kwaliteit en actualiteit worden hierin beschreven. Het format ondersteunt inhoudelijke experts bij het eenduidig vastleggen en delen van informatie, en maakt informatie tussen diensten vergelijkbaar. Dit is noodzakelijk om verschillen en overeenkomsten te duiden, van elkaars werkwijzen te leren en onderbouwde keuzes te maken voor samenwerking en standaardisatie.
- *Standaarden aanbesteding.* Binnen dit product zullen we een set standaarden en documenten ontwikkelen die omgevingsdiensten ondersteunen in het realiseren van de aanbesteding van een VTH-systeem.
- *Samenhangsoverzicht Data & IV.* Een sectorbreed overzicht dat de uitkomsten van de inventarisaties in samenhang duidt en inzichtelijk maakt.

Samenwerking en kennisuitwisseling

Binnen deze categorie richten we ons op het faciliteren van de dialoog en de structurele ontmoeting tussen professionals van de 26 diensten. Dit is nuttig omdat het de leercurve voor de gehele sector verkort. Door best practices en ervaringen actief te delen, versterken we het collectieve netwerk en voorkomen we dat waardevolle inzichten binnen de muren van één enkele dienst blijven.

- *Kennis-webinars en Data & IV dagen.* Interactieve bijeenkomsten waarin specifieke thema's uit het kennisplan dieper worden uitgewerkt. Deze sessies zijn bedoeld voor kennisoverdracht tussen experts en het bespreken van de praktische impact van landelijke ontwikkelingen. Dit is noodzakelijk om versnipperde kennis te bundelen, dubbele inspanningen te voorkomen en de gezamenlijke leercurve binnen de sector te verkorten. Door ervaringen en best practices actief te delen, wordt het netwerk versterkt en ervoor gezorgd dat kennis breed toepasbaar wordt in de uitvoering. Het doel is om dit jaar drie kennis-webinars rondom AI te organiseren en twee Data & IV dagen.
- *Planningskalender IM-netwerk.* Een jaaroverzicht waarin de overlegmomenten van de informatiemanagers in samenhang met de vakberaden zijn vastgelegd. Dit product borgt de continuïteit en de afstemming tussen de verschillende overlegstructuren.
- *Informatiemanagementoverleg.* In 2026 worden er vijf overlegmomenten gepland voor informatiemanagers en aanverwante functies om de ontwikkelingen in het netwerk te bespreken.
- *Werkproces externe verzoeken.* Een procesbeschrijving waarin de stappen zijn vastgelegd voor de afhandeling van informatie-uitvragen of inventarisaties vanuit externe ketenpartners. Dit zorgt voor een uniforme en beheersbare stroom van binnenkomende verzoeken.
- *Nieuwsbrief Data & IV.* Vijf keer per jaar wordt de Nieuwsbrief Data & IV uitgezonden in aanloop naar het informatiemanagersoverleg.

Juridische duiding

Binnen deze categorie vertalen we complexe landelijke wet- en regelgeving naar eenduidige en toepasbare handvatten voor de dagelijkse uitvoering door omgevingsdiensten. Dit draagt bij aan het beheersbaar maken van juridische risico's, ondersteunt een consistente werkwijze binnen de sector en voorkomt dat elke dienst afzonderlijk capaciteit moet inzetten voor de interpretatie van dezelfde kaders. Door juridische ontwikkelingen gezamenlijk te duiden, ontstaat een gedeelde inhoudelijke koers richting ketenpartners.

- *Juridische updates.* Informatieve en duidende documenten waarin nieuwe wet- en regelgeving (zoals de Cyberbeveiligingswet, Woo en AI Act) wordt vertaald naar de praktijk van de omgevingsdienst.
- *Nieuwsbrieffrubriek wetgeving en duiding.* Een periodiek informatieproduct waarin het netwerk wordt geïnformeerd over relevante juridische ontwikkelingen en duidingen. Deze rubriek signaleert relevante juridische ontwikkelingen en verwijst waar nodig naar verdiepende juridische updates.

Standaardisatie

De kernvraag rondom standaardisatie staat centraal in de dagelijkse werkzaamheden van het team Data & IV. Het team richt zich continu op het harmoniseren van data en processen om aan te sluiten bij landelijke doelstellingen vanuit het programma Digitalisering VTH. Om die reden zijn in dit plan geen nieuwe of afzonderlijke kennisproducten voor dit thema opgenomen, de opgave is immers al belegd in lopende trajecten zoals het MBA-register, Datakwaliteit Toezicht & Handhaving, Digitale Vergunningverlening en het Conceptueel Informatiemodel Fysieke Leefomgeving (CIMFLo).

De rol van kennisregie is hierbij aanvullend om te borgen dat de specialistische kennis die binnen deze trajecten wordt ontwikkeld, niet geïsoleerd blijft. Kennisregie zorgt hierin mede voor de ontsluiting, zodat de resultaten en lessen uit deze projecten daadwerkelijk landen bij alle 26 omgevingsdiensten.

Borging

Om te voorkomen dat de opbrengsten van dit kennisplan versnipperen of verloren gaan, worden alle definitieve kennisproducten centraal ontsloten via de gezamenlijke kennisomgeving (Kennisnet) en, waar relevant, ook via de website van Omgevingsdienst NL. Per kennisproduct wordt een eigenaar binnen het netwerk aangewezen, die verantwoordelijk is voor de inhoudelijke actualiteit en het signaleren van relevante wijzigingen. Door deze vorm van eigenaarschap en centrale ontsluiting blijven de kennisproducten vindbaar, actueel en bruikbaar voor de uitvoering, ook na afloop van 2026.

Scope en afbakening: alles is data

Een fundamenteel risico binnen dit vakgebied is dat vrijwel elk onderwerp raakvlakken heeft met data en informatievoorziening. Zonder scherpe afbakening bestaat het gevaar dat de scope van het plan te breed wordt, waardoor de impact verwatert. Het eerdergenoemde afwegingskader is daarom essentieel om de inzet te beperken tot onderwerpen waarbij gezamenlijke actie van de 26 omgevingsdiensten aantoonbare meerwaarde heeft voor de informatievoorziening als geheel.

4. Stakeholders & samenwerkingen

De activiteiten in dit kennisplan sluiten aan bij en worden mede gevoed door landelijke samenwerkingen binnen de VTH-keten. Een belangrijke partner hierin is het Digitalisering VTH van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Dit programma richt zich op het verbeteren van de digitale samenwerking, standaardisatie en gegevensuitwisseling tussen bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties binnen de VTH-keten. Voor omgevingsdiensten brengen deze landelijke ontwikkelingen zowel kansen als verplichtingen met zich mee. Nieuwe standaarden, architectuurkeuzes en digitale voorzieningen hebben directe gevolgen voor de inrichting van de eigen data- en informatievoorziening en vragen om een consistente vertaling naar de uitvoeringspraktijk.

Vanuit Omgevingsdienst NL Data & IV wordt deze vertaling gezamenlijk georganiseerd. Door kennis en ervaringen uit het netwerk te bundelen en te delen in de vorm van juridische duidingen, webinars, kennissessies en gezamenlijke standpunten, ondersteunen we omgevingsdiensten bij een eenduidige en efficiënte implementatie van landelijke afspraken. Hiermee voorkomen we versnipperde interpretaties en versterken we de gezamenlijke positie van de sector in landelijke digitaliseringstrajecten.

Programma Digitalisering VTH

De activiteiten uit dit kennisplan sluiten nauw aan bij het Programma Digitalisering VTH van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Dit programma richt zich op het verbeteren van digitale samenwerking, standaardisatie en gegevensuitwisseling binnen de VTH-keten. De hieruit voortvloeiende afspraken, standaarden en voorzieningen hebben directe gevolgen voor de inrichting van de data- en informatievoorziening van omgevingsdiensten.

Vanuit Omgevingsdienst NL Data & IV wordt de vertaling van deze landelijke ontwikkelingen naar de uitvoeringspraktijk gezamenlijk georganiseerd. Door kennis en ervaringen uit het netwerk te bundelen en te delen via onder andere juridische duidingen, webinars, kennissessies en gezamenlijke standpunten, worden omgevingsdiensten ondersteund bij een eenduidige en efficiënte implementatie van landelijke afspraken. Dit voorkomt versnipperde interpretaties en versterkt de gezamenlijke positie van de sector in landelijke digitaliseringstrajecten.

Omgevingsdiensten en informatiemanagers

De 26 omgevingsdiensten zijn de primaire gebruikers van de producten uit dit plan. Binnen deze diensten vormen de informatiemanagers de spil. Hun belang ligt bij het verhogen van de efficiëntie en de kwaliteit van de eigen informatievoorziening. Door deel te nemen aan het netwerk krijgen zij toegang tot getoetste juridische duidingen, gedeelde standaarden en inzicht in tooling. Dit voorkomt dat zij elk vraagstuk zelfstandig moeten uitzoeken, wat de druk op de eigen capaciteit vermindert.

Kennisregisseurs en vakspecialisten

De kennisregisseurs bewaken de eigen inhoudelijke voortgang op thema's zoals Bodem en ondergrond, Waterkwaliteit, ZZS, circulaire economie en energie. Vanuit de business worden vaak trajecten opgestart die direct raken aan de informatievoorziening. Het belang van deze groep is dat hun vakinhoudelijke behoeften op een goede manier landen bij de informatiemanagers. Zij hebben behoefte aan een brugfunctie die de vertaalslag maakt van de beleidsmatige 'wat' naar de informatiekundige 'hoe'. Dit plan zorgt ervoor dat zij niet voor verrassingen komen te staan bij de implementatie van nieuwe digitale eisen of registers.

Ketenpartners: gemeenten en provincies

Als opdrachtgevers van de omgevingsdiensten hebben gemeenten en provincies belang bij een transparante en rechtmatige uitvoering. Zij zijn afhankelijk van de data van de omgevingsdienst voor hun eigen beleidsvorming en voor de publieke informatievoorziening (zoals de Woo). Hun belang is dat de omgevingsdienst 'in control' is op het gebied van data, zodat de informatie die zij ontvangen van hoge kwaliteit en direct bruikbaar is voor hun eigen processen.

Landelijke netwerkorganisaties en koepels

Organisaties zoals Omgevingsdienst NL en vakberaden hebben belang bij een krachtige, collectieve positionering van de sector. Dit kennisplan ondersteunt hen door gezamenlijke standpunten en position papers aan te leveren op het gebied van Data & IV. Hiermee kunnen zij de belangen van de omgevingsdiensten effectiever behartigen in landelijke overleggen over wetgeving en digitaliseringsstandaarden.

Ook landelijke netwerkorganisaties en koepels, zoals BIJ12 en de VNG, spelen hierin een belangrijke rol. BIJ12 ondersteunt provincies en uitvoeringsorganisaties bij de ontwikkeling en implementatie van gezamenlijke voorzieningen en standaarden binnen het VTH-domein. De VNG vertegenwoordigt gemeenten als opdrachtgever van de omgevingsdiensten en is een belangrijke gesprekspartner in landelijke trajecten rond wetgeving, digitalisering en gegevensuitwisseling. Door afstemming met deze partijen wordt geborgd dat de belangen en uitvoeringspraktijk van omgevingsdiensten tijdig worden meegenomen in landelijke besluitvorming en dat nieuwe afspraken realistisch, uitvoerbaar en consistent worden vertaald naar de praktijk.

5. Planning 2026

Kwartaal	Categorie	Product/ Activiteit
Q1	Strategie	Definitief kennisplan
	Samenwerking	Planningskalender IM-netwerk
	Overzicht	Start Inventarisatie Tooling & AI
	Samenwerking	
Q2	Overzicht	Afronden Inventarisatie Tooling & AI
	Overzicht	Afwegingskader Data & IV
	Samenwerking	Werkproces externe verzoeken
	Overzicht	Eerste opzet format informatiekaarten
	Samenwerking	AI-Webinar #1
	Samenwerking	Data & IV Dag #1
Q3	Overzicht	Publicatie format informatiekaarten
	Juridisch	Update
	Samenwerking	AI-Webinar #2
	Samenwerking	Standaard'pakketje' aanbestedingen
Q4	Overzicht	Samenhangsoverzicht Data & IV
	Samenwerking	Data & IV Dag #2
	Samenwerking	AI-Webinar #3
	Strategie	Evaluatie 2026 & koers 2027
	Juridisch	Update

Product	Frequentie	Doel
Nieuwsbrief	Tweemaandelijks	Periodieke update over het informatiemanagementnetwerk, wetgeving, duiding en voortgang producten.
Wetsmonitoring	Continu	Volgen van juridische kaders en implicaties voor informatiemanagement binnen omgevingsdiensten.
IM-Overleggen	Periodiek	Structurele afstemming binnen het netwerk van informatiemanagers.

6. Begroting

Onderstaande tabel geeft een indicatief overzicht van de verwachte kosten voor de realisatie van de genoemde kennisproducten. De bedragen zijn gebaseerd op een schatting van de benodigde externe expertise, organisatiekosten en ureninzet. Gedurende het jaar kan de werkelijke toerekening verschuiven op basis van de prioriteiten die via het afwegingskader worden gesteld of door onvoorziene juridische ontwikkelingen. Hiermee fungeert deze begroting als een richtinggevend kader voor de inzet van het beschikbare budget van € 60.000.

Categorie	Kennisproducten	Budget
1. Overzicht		€ 10.000
	Afwegingskader Data & IV	
	Inventarisatie tooling en ontwikkelingen	
	Inventarisatie AI-trajecten	
	Format informatiekaarten per thema	
	Samenhangsoverzicht Data & IV	
2. Samenwerking & kennisuitwisseling		€ 35.000
	Kennis-webinars (3x focus op AI)	
	Data & IV dagen (2x fysieke bijeenkomst)	
	Planningskalender IM-netwerk + faciliteren informatiemanagement-overleggen	
	Data & IV Nieuwsbrieven (5x)	
	Werkproces externe verzoeken	
	Standaarden aanbestedingen	
3. Juridisch		€ 10.000
	Juridische updates en position papers	
	Nieuwsbrieftubriek wetgeving en duiding	
Borging & communicatie		€ 5.000
	Centrale ontsluiting (Kennisnet/ Website)	
	Evaluatie en actualisatiecyclus	
Totaal		€ 60.000

Voor een gezonde, veilige en
duurzame leefomgeving

Kennisplan Energietransitie 2026

Status: Definitief
Datum: 16 februari 2026

Inhoudsopgave

1. Introductie kennisthema	3
2. Ontwikkeling	4
3. Kennisproducten	5
4. Planning en begroting	7
5. Samenwerking	8
6. Stakeholders	8

Colofon

De Kennisplannen 2026 zijn bottom-up tot stand gekomen. Zij zijn opgesteld door de kennisregisseurs van Omgevingsdienst NL, in nauwe samenwerking met regionale kennisvertegenwoordigers, VTH-professionals uit de uitvoeringspraktijk en samenwerkingspartners binnen en buiten het stelsel. Kennisvragen en prioriteiten zijn opgehaald vanuit de praktijk en gezamenlijk vertaald naar een gedragen programmering die aansluit bij landelijke ontwikkelingen en het IBP-VTH.

De regie van dit kennisplan lag bij Omgevingsdienst NL, kennisregisseur Marcella Meijman, manager Expertise en Samenwerken Koen Bekking, en projectleider implementatie Kennisnetwerk Sanne Damsma. Eindredactie Tineke van de Vliert en vormgeving Tom Verhart, communicatie Omgevingsdienst NL.

Versie: definitief

Datum: februari 2026

Contact: mmeijman@omgevingsdienst.nl

Voor elk prioritair thema is een afzonderlijk kennisplan opgesteld: Zeer zorgwekkende stoffen, Waterkwaliteit, Bodem en ondergrond, Circulaire economie, Energietransitie, Data en Informatievoorziening en Actuele vraagstukken. Deze zijn afzonderlijk gepubliceerd op Kennisnet.

1. Introductie kennisthema

De wereld bevindt zich op een beslissend moment in de strijd tegen klimaatverandering. In de afgelopen jaren zijn wereldwijd, en dus ook binnen de Europese Unie, belangrijke stappen gezet om landen en ondernemingen aan te moedigen duurzamer te opereren. Nederland heeft zich ten doel gesteld om in 2050 volledig over te schakelen op energie uit hernieuwbare bronnen. Als tussenstap is vastgelegd dat in 2030 minimaal 27 procent van het nationale energieverbruik duurzaam moet worden opgewekt.

Daarnaast speelt geopolitiek een steeds grotere rol. De wens om minder afhankelijk te zijn van andere landen op het gebied van energievoorziening is de laatste jaren sterk toegenomen. We zien daarin dat grote landen als China en India veel sneller opereren dan dat Europa dat doet. Om een onafhankelijke energiepositie te verkrijgen is het noodzakelijk dat Nederland en Europa ook sneller schakelen.

Het hoofdtHEMA Energie bestaat uit twee onderdelen:

Energiebesparing

'Energiebesparing' valt onder een apart programma dat al bestond voordat de huidige kennisinfrastructuur werd ontwikkeld. Omdat hiervoor al een meerjarenuitvoeringsagenda (MUKA) is vastgesteld, wordt het onderwerp binnen dit kennisplan niet verder uitgewerkt.

Energietransitie

Het kennisnetwerk rond energietransitie bevindt zich in een opbouwfase. In september 2025 heeft de aftrap van het kennisnetwerk Energietransitie plaatsgevonden.

Er bestaan landelijke initiatieven op het terrein van bodemenergie en de verduurzaming van de zware industrie (zoals maatwerkprojecten). Andere initiatieven hebben vooral een regionaal of provinciaal karakter, denk hierbij aan netcongestie of glastuinbouw. Daardoor moet een landelijk netwerk volgens de 26-6-1-structuur nog worden ingericht.

Totstandkoming

Het kennisplan Energietransitie is ontwikkeld in samenwerking met het kennisteam van het thema Energietransitie. De kennisvertegenwoordigers hebben binnen de landsdelen de kennisbehoefte opgehaald. Daarnaast zijn er gesprekken geweest met IPO en VNG.

Brede kennisbehoefte

Een complicerende factor bij de uitwerking van dit thema is dat de verschillende subonderwerpen vaak door andere deskundigen worden opgepakt. Zo richten specialisten die zich bezighouden met waterstof zich niet op bodemenergie, en omgekeerd.

2. Ontwikkeling

Context maatschappelijke opgave en urgentie

De omschakeling naar duurzame energiebronnen en de bijbehorende opslagtechnieken heeft grote gevolgen voor het stelsel van Vergunning, Toezicht en Handhaving (VTH-stelsel). Innovaties op energiegebied volgen elkaar in hoog tempo op, vaak sneller dan de ontwikkeling van de wet- en regelgeving die deze technieken moet ondersteunen. Dit vraagt van het bevoegd gezag dat men continu op de hoogte blijft van de technische vooruitgang en daar vanuit de wettelijke verantwoordelijkheid een goed onderbouwd standpunt over inneemt.

Het thema Energietransitie staat bovendien niet op zichzelf. Zo is het subthema bodemenergie nauw verbonden met Bodem & Ondergrond, terwijl bij vraagstukken over energiedragers aspecten spelen die te maken hebben met ZZS, waterkwaliteit en eveneens het bodemdomein. Voor biogas, biomassa en andere vormen van alternatieve brandstofopwekking bestaat er een sterke relatie met de circulaire economie. En ook stikstof vormt een voortdurend aandachtspunt binnen de energietransitie, vanwege de remmende invloed die het heeft op de realisatie van (duurzame energie) projecten. En zo zijn er nog vele voorbeelden te noemen.

Externe veiligheid speelt mede een rol in de energietransitie omdat er nieuwe en andere technieken worden toegepast zoals waterstof, batterijen, methanol en ammoniak. Deze technieken vormen nieuwe risicobronnen en scenario's die nog niet altijd zijn afgedekt met wetgeving, normen en de uitvoeringspraktijk. Dit vraagt binnen het VTH-stelsel om extra expertise, actualisatie van beoordelingskaders en meer aandacht voor cumulatie van risico's in de gebouwde omgeving.

3. Kennisproducten

Voor de kennisontwikkeling voor energietransitie is een programma opgesteld. Van alle opgehaalde input zijn de meest voorkomende en urgente onderwerpen opgenomen in dit plan. De complete lijst van de inventarisatie is gepubliceerd op [Kennisset](#).

Energieopslag

Energieopslag is een zeer actueel onderwerp. In iedere gemeente worden wel kleine en grote opslagsystemen gerealiseerd. Wetgeving en PGS-richtlijnen lopen achter op de ontwikkelingen in de markt. Om die reden is het voor vergunningverleners nu lastig om te bepalen op basis waarvan vergunningen kunnen worden verleend. In 2026 focussen we op:

- Handreiking vergunningverlening energieopslagsystemen. Handreiking voor het opnemen van regels voor energieopslag in het omgevingsplan.
- Delen van kennis over energieopslag gedurende een dagdeel (online of fysiek) op basis van handreiking.
- Samenwerking opzoeken met VNG, IPO en Veiligheidsregio's in relatie tot externe veiligheid in de energieopslagsystemen en andere relevante onderwerpen in de energietransitie.

Netcongestie

In vrijwel alle provincies en gemeenten is netcongestie een actueel onderwerp. Omgevingsdiensten hebben geen actieve taak om netcongestie te voorkomen. Toch hebben zij veel kennis en informatie over bedrijven in gemeenten die van nut kunnen zijn om gemeenten richting te geven in de oplossingen van netcongestie. Om die kansen te signaleren en om bedrijven te voorzien van de juiste vergunningen of te helpen tijdens het uitvoeren van toezichtstaken zijn, ten minste, de volgende acties uitgezet voor 2026:

- Rol omgevingsdiensten bij netcongestie laten definiëren door projectleider
- Basisinformatie voor omgevingsdiensten beschikbaar stellen over wat is netcongestie en wat zijn mogelijke oplossingen
- Praktische kennisdeling rol omgevingsdiensten bij netcongestie (bijv. Versnellingsafspraken MRE-ODZOB t.b.v. realisatie middenspanningsnetwerk)

Bodemenergie

Toezicht op bodemenergie kan verder geüniformeerd worden. Er zijn vragen vanuit Omgevingsdiensten over hoe om te gaan met het toezicht en hoe data moet worden bewaard. In 2026 vinden de volgende acties plaats:

- Update handreiking toezicht op bodemenergiesystemen inclusief het toezicht op het "bovengronds" deel GBES-systemen.
- Netwerkdag bodemenergiesystemen (Q1)

Energiedragers

De ontwikkeling op het gebied van energiedragers loopt door. Hierdoor is het noodzakelijk dat VHT-partners zich op de hoogte stellen van welke ontwikkelingen er zijn en wat de implicaties zijn voor de VTH-(a) taken. Om die reden wordt er gewerkt aan de volgende zaken:

- Kennisopbouw nieuwe energiedragers vergunnen, veiligheid en energie-efficiëntie: LH2 (vloeibare waterstof), Methanol, Ammoniak, LOHC (Liquid Organic Hydrogen Carrier), Boorhydride). Kennis in de vorm van het delen van succesverhalen en een Informatieblad.
- Aanpassen van vergunningsteksten voor electrolyzers naar aanleiding van de nieuwe RIE. (Richtlijn industriële emissies en veehouderijen)
- Onderzoeken op welke wijze biobrandstoffen een relevant onderwerp zijn voor omgevingsdiensten.

Warmte

- Onderzoeken welke impact warmtenetten hebben op de werkzaamheden van omgevingsdiensten, en welke kennis en werkwijzen nodig zijn om hier effectief op in te spelen.

4. Planning en begroting

Kennisproduct	Vorm	Status	Planning	Financiën (raming)
Vergunningverlening energieopslag	Handreiking	Adviserend/ Richtinggevend	Q2-2026	€ 12.500,-
Kennisdeling vergunningverlening energieopslag	Online of fysieke bijeenkomst	Verbindend	Q3-2026	€ 5.000,-
Samenwerking opzoeken VNG, IPO en Veiligheidsregio's over onderwerpen in de energietransitie	Online of fysieke bijeenkomst	Verbindend	Q1-2026	€ 1.000,-
Rol omgevingsdiensten bij netcongestie laten definiëren door Projectleider	Verkennde studie	Vrijblijvend	Q2-2026	€ 8.500,-
Basisinformatie beschikbaar stellen voor omgevingsdiensten over netcongestie en mogelijke oplossingen.	Handreiking	Adviserend/ Richtinggevend	Q3-2026	€ 7.500,-
Praktische kennisdeling aanpak netcongestie	Casusuurtjes	Verbindend	Q1 t/m 4-2026	€ 1.000,-
Update handreiking toezicht bodemenergiesystemen. Incl. toezicht bovengrondse deel GBES-systemen.	Handreiking	Adviserend/ Richtinggevend	Q1-2026	€ 18.000,-
Netwerkdag bodemenergiesystemen	Netwerkdag	Verbindend	Q1-2026	€ 25.000,-
Kennisopbouw energiedragers	Informatieblad	Adviserend/ Richtinggevend	Q4-2026	€ 15.000,-
Kennisopbouw energiedragers	Online of fysieke bijeenkomst	Verbindend	Q4-2026	€ 12.000,-
Standaard vergunningsteksten voor electrolyzers	Standaardteksten	Bindend	Q3-2026	€ 17.000,-
Onderzoek naar relevantie biobrandstoffen voor VTH-taken en/of het opstellen van kennisproducten	Verkennde studie	Adviserend/ Richtinggevend	Q2-2026	€ 5.000,-
Onderzoek naar relevantie warmtenetten voor VTH-taken en/of het opstellen van kennisproducten	Verkennde studie	Adviserend/ Richtinggevend	Q2-2026	€ 5.000,-

Nieuwe kennisvragen (o.a. casusuurtjes)				€ 17.500,-
Totaal				€ 150.000,-

5. Samenwerking

Voor het thema energietransitie wordt er het komende jaar ingezet op samenwerkingen met bestaande netwerken, zoals bijvoorbeeld:

- Seveso-6: Met de Seveso 6 hebben we veel overlappende thema's. Met name op het vlak van externe veiligheid, waterstof en energiedragers.
- Intermediair Kennisnetwerk Bodemenergie (IKBE): Ontwikkelen van de kennisagenda op basis van vragen van ondergrondskundigen van overheden.
- Regionale overleggen. Zoals het Gelders Overleg Energiedeskundigen (GOED): het GOED overleg is een samenwerking tussen de Gelderse omgevingsdiensten op het thema energie. Tot op heden was energiebesparing het speerpunt. Op initiatief van de opdrachtgevers van het overleg wordt vanaf 2026 tevens het thema energietransitie nader uitgewerkt binnen het GOED. De wens is om met ingang van 2026 de omgevingsdiensten uit de provincie Overijssel in het GOED te betrekken.

We haken zo goed mogelijk aan bij landelijke initiatieven voor kennisdeling zodat we weten wat er gebeurt en beter op elkaar kunnen aansluiten. Voor een meer uniforme werkwijze en zodat we samen beter, sneller en slimmer gaan werken.

6. Stakeholders

Het kennisthema Energie kent een breed stakeholderveld, variërend van beleidsmakers tot uitvoerende partijen. Belangrijke stakeholders zijn:

- Omgevingsdiensten, Gemeenten en provincies: VNG, IPO
- Ministeries van I&W en Klimaat & Groene Groei: Rijkswaterstaat (RWS): IPLO
- RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland)
- Brancheorganisaties en bedrijven
- Kennisinstituten en netwerken: incl. RESsen
- Veiligheidsregio's

Deze stakeholders worden actief betrokken via landelijke en regionale overleggen, kennissessies en gezamenlijke projecten. Het doel is om kennisdeling en afstemming te bevorderen, zodat -beleid en uitvoering hand in hand gaan. Samen werken we aan een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving.

Voor een gezonde, veilige en
duurzame leefomgeving

Kennisplan Waterkwaliteit 2026

Status: Definitief

Datum: 16 februari 2026

Inhoudsopgave

1. Introductie kennisthema.....	3
2. Ontwikkeling.....	4
3. Kennisproducten.....	5
4. Financiering en planning.....	7
5. Samenwerking.....	8
6. Stakeholders.....	8
Bijlage: Lijst van afkortingen.....	9

Colofon

De Kennisplannen 2026 zijn bottom-up tot stand gekomen. Zij zijn opgesteld door de kennisregisseurs van Omgevingsdienst NL, in nauwe samenwerking met regionale kennisvertegenwoordigers, VTH-professionals uit de uitvoeringspraktijk en samenwerkingspartners binnen en buiten het stelsel. Kennisvragen en prioriteiten zijn opgehaald vanuit de praktijk en gezamenlijk vertaald naar een gedragen programmering die aansluit bij landelijke ontwikkelingen en het IBP-VTH.

De regie van dit kennisplan lag bij Omgevingsdienst NL, kennisregisseur Suzanne Giardina, manager Expertise en Samenwerken Koen Bekking, en projectleider implementatie Kennisnetwerk Sanne Damsma. Eindredactie en vormgeving: communicatie Omgevingsdienst NL

Versie: definitief

Datum: februari 2026

Contact: sgiardina@omgevingsdienst.nl

Voor elk prioritair thema is een afzonderlijk kennisplan opgesteld: Zeer zorgwekkende stoffen, Waterkwaliteit, Bodem en ondergrond, Circulaire economie, Energietransitie, Data en Informatievoorziening en Actuele vraagstukken. Deze zijn afzonderlijk gepubliceerd op Kennisnet.

1. Introductie kennisthema

Nederland is een dichtbevolkt land waarin water, mens, natuur en economische activiteiten voortdurend samenkomen. Goede waterkwaliteit is daarbij een essentiële randvoorwaarde voor een gezonde leefomgeving en een duurzame economie. De kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater bepaalt niet alleen de biodiversiteit en de beschikbaarheid van drinkwater, maar heeft ook directe invloed op de volksgezondheid en de gebruiksfuncties van water. Het stelsel voor Vergunning, Toezicht en Handhaving (VTH) levert hieraan een belangrijke bijdrage door activiteiten te reguleren die het water kunnen belasten en door gemeenten en provincies te adviseren bij beleidskeuzes. Binnen het Kennisnetwerk Waterkwaliteit van Omgevingsdienst NL bundelen wij kennis en ervaring en werken wij samen aan kennisontwikkeling die de uitvoering binnen het VTH-stelsel ondersteunt. Dit doen we voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving.

Totstandkoming

Het Kennisplan Waterkwaliteit is ontwikkeld in samenwerking met VTH-experts, kennisvertegenwoordigers en de kennisregisseur Waterkwaliteit. De kennisbehoefte is opgehaald via schriftelijke rondes en online sessies en aangevuld met signalen en inzichten uit lopende trajecten en samenwerkingen, waaronder Grip op Indirecte Lozingen (STOWA).

Daarnaast is input betrokken van partners in de landelijke kennis- en beleidsketen, zoals Rijkswaterstaat, waterschappen, RIVM en IPLO. Deze inbreng heeft bijgedragen aan een brede positionering van het thema waterkwaliteit, inclusief aandacht voor opkomende stoffen, diffuse bronnen en de samenhang tussen beleid en uitvoering.

Kennisinfrastructuur als randvoorwaarde

De waarde van kennis wordt bepaald door de mate waarin deze efficiënt vindbaar en direct toepasbaar is. Het versterken van de kennisinfrastructuur is daarom een onlosmakelijk onderdeel van de opdracht voor 2026.

2. Ontwikkeling

Context maatschappelijke opgave en urgentie

Nederland moet uiterlijk in 2027 voldoen aan de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Uit rapportages van onder meer de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) blijkt dat veel waterlichamen deze doelen nog niet halen. Nutriënten, medicijnresten, PFAS, microplastics en Zeer zorgwekkende stoffen blijven het watersysteem belasten, terwijl klimaatverandering en verzilting de druk verder vergroten. Tegelijkertijd scherpt de Europese Unie het waterkwaliteitskader aan via de Richtlijn Prioritaire Stoffen, waarin nieuwe stoffen worden toegevoegd en normen aangescherpt. Een deel van deze stoffen wordt niet in Nederland geproduceerd, maar wordt wel aangetroffen in het schoonwater dat een rioolwater-zuiveringsinstallatie (RWZI) verlaat nadat afvalwater is gezuiverd (RWZI-effluent) en komt zo terecht in het oppervlaktewater. Dit maakt bronaanpak en handhaving complex en vraagt om samenwerking en kennisdeling in de keten.

Wetgeving

De KRW is het Europese fundament voor het waterkwaliteitsbeleid. In Nederland is de richtlijn geïmplementeerd via de Omgevingswet, het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).

Aanvullend relevant zijn:

- Het 8e Nitraatactieprogramma.
- De herziene EU-richtlijn stedelijk afvalwater (UWWTD).
- De aankomende Richtlijn Prioritaire Stoffen.
- De Kaderrichtlijn mariene strategie.
- Regelgeving rond mest, gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Inbreukprocedure KRW

Op 25 juli 2024 is door de Europese Commissie een inbreukprocedure gestart tegen Nederland, omdat de periodieke actualisatie van beheersmaatregelen voor lozingen en onttrekkingen volgens de Commissie onvoldoende is geborgd in de wetgeving. Naar aanleiding hiervan wordt gewerkt aan een wetswijziging.

Omgevingsplannen

Met de Omgevingswet hebben decentrale overheden meer ruimte voor maatwerk, waaronder aanvullende regels voor lozingen in het omgevingsplan. Gemeenten vragen hierbij in toenemende mate advies aan omgevingsdiensten en waterschappen.

Technologische ontwikkelingen

Nieuwe technologieën bieden kansen voor beter inzicht in waterkwaliteit. Digitale monitoring, realtime sensoren, data-analyse en AI-ondersteunde risicobeoordeling maken het mogelijk om sneller te anticiperen op emissies en trends. Dit vraagt om:

- Uniforme datastandaarden
- Heldere kwaliteitseisen voor metingen
- Gezamenlijke infrastructuur voor datadeling
- Opleidingen voor VTH-professionals

Samenwerken met de kennis van professionals.

Deze technologische ontwikkelingen bieden kansen, maar vereisen ook investeringen in standaardisering, datastructuur, vaardigheden en kennisbeheer.

Impact op VTH-uitvoering

Voor het VTH-stelsel betekent deze ontwikkeling een toenemende complexiteit. Uit de uitvoering komt een duidelijke behoefte naar voren aan praktisch toepasbare kaders, eenduidige uitgangspunten en goed vindbare kennis. Tegelijkertijd vragen regionale verschillen in watersystemen, bronnen en lozingssituaties om ruimte voor maatwerk.

Samenhang met andere thema's

Het kennisthema Waterkwaliteit staat niet op zichzelf. Er is nauwe samenhang met andere kennisthema's binnen Omgevingsdienst NL, zoals ZZS, Bodem & ondergrond, Circulaire economie en Energietransitie, en met bredere maatschappelijke opgaven zoals landbouw, klimaatadaptatie en natuur. Afstemming tussen deze thema's is noodzakelijk om kennisontwikkeling effectief en efficiënt te organiseren.

3. Kennisproducten

De prioriteit voor 2026 ligt bij het versterken van de VTH-aanpak van indirecte lozingen.

Kennisontwikkeling

Kennisontwikkeling binnen het Kennisnetwerk Waterkwaliteit vindt plaats via:

- Het delen van kennis en praktijkervaringen (platform Kennisnet, nieuwsbrief, bijeenkomsten).
- Het inbrengen van uitvoeringskennis bij landelijke initiatieven ('kennis aan tafel').
- Het ontwikkelen van een beperkt aantal concrete kennisproducten met hoge toegevoegde waarde voor de uitvoering.

Afhankelijk van het onderwerp worden kennisvragen opgepakt binnen het Kennisnetwerk Waterkwaliteit, binnen Omgevingsdienst NL (bijvoorbeeld via Data & Informatievoorziening of de Omgevingsdienst NL Academie) of in afstemming met externe partners. Waar mogelijk wordt aangesloten bij bestaande initiatieven en beschikbare kennisbronnen, zodat wordt voortgebouwd op wat er al is en dubbel werk wordt voorkomen.

Kennisvragen

De opgehaalde kennisvragen richten zich op:

- Inhoudelijke onderwerpen (stoffen, bemonstering, vergunningen, KRW-interpretatie)
 - Opkomende stoffen en diffuse bronnen
 - Juridisch kader
 - Beleidsmatige en governance-vraagstukken
 - Branchegerichte informatie (zoals agro-industrie en voedingsmiddelenindustrie)
 - Organisatorische vraagstukken (governance, capaciteit, datadeling)
 - Samenwerking in de keten
 - Digitalisering en datakwaliteit
 - Opleidingen voor bestaande en nieuwe medewerkers (met inachtneming van de VTH-kwaliteitscriteria 3.0, waaronder criterium 18 voor afvalwater)
-
-

Samenwerken met de kennis van professionals.

De volledige lijst met kennisvragen is uitgewerkt in een apart Excelbestand. Dat terug te vinden is op [Kennisnet](#).

Beleidsmatige knelpunten

Beleidsmatige knelpunten in de uitvoering (zoals onduidelijkheden over nieuwe wetgeving, zorgplicht, lozingsroutes, bevoegd gezag en interpretatie van KRW- en ZZS-verplichtingen) vragen om structurele afstemming met het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Unie van Waterschappen (UvW) en het Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (IenW). In 2026 wordt vanuit het Kennisnetwerk Waterkwaliteit van Omgevingsdienst NL gezamenlijk een groslijst met beleidsmatige en juridische knelpunten rond indirecte lozingen opgesteld, in samenwerking met omgevingsdiensten, waterschappen en Rijkswaterstaat. Deze wordt via het landelijke directeurenoverleg Beleid en Uitvoering Milieu (BUM-overleg) ingebracht bij het Ministerie van IenW, vergelijkbaar met de governance-aanpak rond ZZS.

Kennisproducten

Op basis van de opgehaalde kennisvragen is een selectie gemaakt van kennisproducten die in 2026 met prioriteit worden ontwikkeld. Deze selectie is gebaseerd op urgentie, uitvoeringsimpact en beschikbare capaciteit. De geselecteerde kennisproducten zijn uitgewerkt in de tabel op de volgende pagina, waarin per product de vorm, status, planning en indicatieve inzet van middelen zijn opgenomen. Van omgevingsdiensten wordt verwacht dat zij actief bijdragen aan kennisdeling en gebruikmaken van de ontwikkelde producten.

4. Financiering en planning

Het activiteitenbudget voor 2026 bedraagt €150.000 en is bedoeld voor het realiseren van kennisproducten en gezamenlijke leeractiviteiten. De voorgestelde budgetten per product zijn indicatief en kunnen bij de verdere uitwerking worden bijgesteld.

Tabel: kennisproducten 2026

Kennisproduct	Vorm	Status	Planning	Financiën
Beslisboom VTH bij aantreffen van KRW/ZZS/overige stoffen (Juridisch kader)	Werkgroep Handreiking	Adviserend	Start Q1 Afronding Q2	€ 5.000
Landelijk bemonsteringsprotocol indirecte lozingen	Protocol	Bindend	Start Q1 Afronding Q3	€ 20.000
Bijdrage Kennisontwikkeling Brijnlozingen en zoutlozingen en cumulatieve bodemenergiesystemen	Werkgroep Notitie en/of Kennissessie	Adviserend	Start Q1 Afronding Q3	€ 10.000
Kennissessie Zorgplicht indirecte lozingen	Kennissessie	Adviserend	Q3	€ 15.000
Landelijke dag Vergunningverlening Lozingen	Kennisdag	Kennisdeling/ verbindend	Q2	€ 20.000
Kennissessies Jurisprudentie	Kennissessies	Kennisdeling/ verbindend	Q3 en Q4	€ 20.000
Kennis delen over tools en viewers en risicoselectie voor toezicht indirecte lozingen (STOWA)	Kennis aan tafel	Kennisdeling/ verbindend		n.v.t.
Reservering onderzoek	Onderzoeksrapport Kennissessie	Adviserend	n.t.b.	€ 10.000
Beleidsmatige knelpunten	Notitie	Kennisdeling	n.t.b.	n.v.t.
Bijdragen aan landelijke kennisnetwerkdag IPLO en STOWA Grip op Indirecte Lozingen	Kennis aan tafel	Kennisdeling/ verbindend	n.t.b.	€ 10.000
Waterteam bijdrage aan kennisproducten, werkgroepen en kennisdeling	Kennis aan tafel	Kennisdeling/ verbindend	n.t.b.	€ 40.000
Deelname NEN Normcommissie Afvalwatertechniek	Kennis aan tafel	Kennisdeling/ verbindend	2026	€ 2.680
Totaal				€ 152.680

5. Samenwerking

Samenwerking in de waterketen is essentieel voor het behalen van de KRW-doelen en een effectieve VTH-uitvoering. De wateropgave is ketenbreed en complex; geen enkele organisatie beschikt zelfstandig over alle benodigde kennis, data en instrumenten. Door kennis en signalen uit de uitvoering te verbinden, ontstaat een beter beeld van knelpunten en oplossingsrichtingen. Het Kennisnetwerk Waterkwaliteit vervult hierin een verbindende rol en draagt bij aan eenduidige uitgangspunten, met ruimte voor regionale verschillen.

Samenwerkingsverbanden

Het Kennisnetwerk Waterkwaliteit van Omgevingsdienst NL bouwt voort op bestaande allianties, waaronder:

- De andere Kennisnetwerken van Omgevingsdienst NL: ZZS, Energie, Circulaire economie, Bodem en ondergrond en Actuele vraagstukken
- Waternetwerk RWS-IPLO
- Grip op Indirecte Lozingen (STOWA en waterschappen)
- Samen voor Schoon Water (ILT, NVWA, UvW, Omgevingsdienst NL)
- Aanpassing Handboek Onvoorziene Lozingen (IenW, RWS)
- Werkgroep Aanpak Opkomende Stoffen (IenW)
- Zó Werkt Water (Argumentenfabriek)
- Bijdragen aan verbetering Immissietoets voor vergunningverlening (IenW)
- Regionale waterketenoverleggen en stroomgebiedsbenaderingen, zoals de Schone Maaswaterketen

6. Stakeholders

Samenwerking in de waterketen is essentieel. Belangrijke partners zijn:

- Rijkswaterstaat (monitoring, stoffenanalyses, rijkswateren, opkomende stoffen, IPLO)
- ILT
- RIVM
- STOWA
- IPO/provincies
- VNG/gemeenten
- VEWIN
- Unie van Waterschappen/waterschappen
- NVWA
- IenW
- Bedrijfsleven (VNO-NCW en brancheverenigingen, zoals VNCI en VEMW)

Bijlage: Lijst van afkortingen

Afkorting	Betekenis
KRW	Kaderrichtlijn Water
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PFAS	Per- en polyfluoralkylstoffen
ZZS	Zeer Zorgwekkende Stoffen
rwzi	rioolwaterzuiveringsinstallatie
Bal	Besluit activiteiten leefomgeving
Bkl	Besluit kwaliteit leefomgeving
UWWTD	Urban Waste Water Treatment Directive (EU-richtlijn stedelijk afvalwater)
BBT	Best Beschikbare Technieken
VRP	Vermijdings- en Reductieprogramma Zeer Zorgwekkende Stoffen
IPLO	Informatiepunt Leefomgeving
RWS	Rijkswaterstaat
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
UvW	Unie van Waterschappen
VEWIN	Vereniging van waterbedrijven in Nederland
IenW	Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
VNCI	De Koninklijke Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie
VEMW	Kenniscentrum en belangenbehartiger voor zakelijke afnemers van elektriciteit, gas, waterstof, warmte en water in Nederland.
VNO-NCW	Vereniging van Nederlandse Ondernemingen - Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
PAK	Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen
BUM	Overleg Beleid en Uitvoering Milieu
Wm	Wet milieubeheer

Voor een gezonde, veilige en
duurzame leefomgeving

Kennisplan Zeer zorgwekkende stoffen 2026

Status: Definitief

Datum: 16 februari 2026

Inhoudsopgave

1. Introductie kennisthema.....	3
2. Ontwikkeling.....	4
3. Kennisproducten.....	5
4. Financiering en planning.....	6
5. Samenwerking.....	8
6. Stakeholders.....	9
Bijlage – overige initiatieven kennisontwikkeling.....	10

Colofon

De Kennisplannen 2026 zijn bottom-up tot stand gekomen. Zij zijn opgesteld door de kennisregisseurs van Omgevingsdienst NL, in nauwe samenwerking met regionale kennisvertegenwoordigers, VTH-professionals uit de uitvoeringspraktijk en samenwerkingspartners binnen en buiten het stelsel. Kennisvragen en prioriteiten zijn opgehaald vanuit de praktijk en gezamenlijk vertaald naar een gedragen programmering die aansluit bij landelijke ontwikkelingen en het IBP-VTH.

De regie van dit kennisplan lag bij Omgevingsdienst NL, kennisregisseur Luuk van Wel, manager Expertise en Samenwerken Koen Bekking, en projectleider implementatie Kennisnetwerk Sanne Damsma. Eindredactie en vormgeving: communicatie Omgevingsdienst NL

Versie: definitief

Datum: februari 2026

Contact: Ivanwel@omgevingsdienst.nl

Voor elk prioritair thema is een afzonderlijk kennisplan opgesteld: Zeer zorgwekkende stoffen, Waterkwaliteit, Bodem en ondergrond, Circulaire economie, Energietransitie, Data en Informatievoorziening en Actuele vraagstukken. Deze zijn afzonderlijk gepubliceerd op Kennisnet.

1. Introductie kennisthema

Nederland is een dichtbevolkt land waar in de leefomgeving mens, milieu en economische activiteiten elkaar overal tegenkomen. Bij veel van de economische activiteiten komen emissies van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) vrij. De emissies zijn een risico voor de gezondheid van mens en milieu. Het streven is om ZZS volledig uit de leefomgeving te weren. Een gedegen kennisbasis en samenwerking tussen stelselpartners op het gebied van Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) is daarvoor essentieel.

Totstandkoming

Het Kennisplan ZZS is ontwikkeld in samenwerking met het kennisteam van het thema ZZS. De kennisvertegenwoordigers hebben binnen de landsdelen de kennisbehoefte opgehaald. Daarnaast zijn projectvoorstellen en signalen uit de samenwerking met het RIVM, deelprojecten uit de Projectgroep ZZS en vragen en onderwerpen binnengekomen bij de kennisvertegenwoordigers en kennisregisseur. Deze zijn gebruikt voor de totstandkoming van dit document.

Brede kennisbehoefte

Uit de inventarisatie blijkt dat de behoefte zich niet enkel beperkt tot concrete kennisproducten. Expertise uit de uitvoering inbrengen, de 'kennis aan tafel', wordt regelmatig gevraagd en gewaardeerd bij initiatieven, projecten en werktafels op verschillende niveaus. Dit is dan ook nadrukkelijk onderdeel van dit kennisplan.

Focus voor 2026

Dankzij de Try-out ZZS bestaat er al enkele jaren een lopende samenwerking op het kennisthema ZZS. Betrokken VTH-professionals weten elkaar te vinden en de kennisvertegenwoordigers zijn goed ingebed in hun landsdelen. Bij de uitvraag zijn een breed aantal suggesties voor kennisontwikkeling opgehaald. We focussen ons in 2026 op de volgende actuele onderwerpen: kennisniveaus ZZS voor VTH-experts, vermijdings- en reductieprogramma's, PFAS, hergebruik van CO₂, asfaltcentrales, basis handboek ZZS en de eerdergenoemde 'kennis aan tafel'. Andere suggesties en initiatieven voor kennisontwikkeling zijn opgenomen in de bijlage.

2. Ontwikkeling

Context maatschappelijke opgave en urgentie

Zeer zorgwekkende stoffen komen in alle kennisthema's terug: bodem en water, hergebruik van bestaande materialen, energietransitie, waterstofdragers, etc. Maatschappelijk en politiek is veel aandacht voor ZZS vanwege de risico's voor de volksgezondheid. Denk aan PFAS in de leefomgeving, afvalverbranding en emissies van zware industrieën. Gelet op de schadelijke effecten van ZZS is inzet van Omgevingsdienst NL nodig; samen werken we aan een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving.

3. Kennisproducten

Addendum adviesdocument VTH-aanpak asfaltcentrales

In 2024 is het adviesdocument VTH-aanpak asfaltcentrales geactualiseerd. Het document bundelt regionale kennis en heeft als doel een landelijke uniforme VTH-aanpak van asfaltcentrales te optimaliseren. Er wordt een addendum met nieuwe ontwikkelingen opgesteld.

Productvorm: addendum op bestaand adviesdocument

Notitie kennisniveaus ZZS

ZZS is een complex onderwerp waar, afhankelijk van de werkzaamheden van de VTH-professional, een minimum kennisniveau benodigd is. Binnen de samenwerking zijn vier kennisniveaus gedefinieerd. Voor niveau 1 (herkennen van ZZS) wordt regelmatig een zelf ontwikkelde cursus gegeven en is het kenniskaartje 'ZZS herkennen' gemaakt. Voor niveau 2 (herkennen werkzaamheden ZZS gebruik) is de ontwikkeling van een cursus vergevorderd. Dit doen we samen met de Omgevingsdienst NL Academie. In 2026 wordt een notitie opgesteld waarin voor ieder kennisniveau wordt beschreven wat het omvat, voor welke werkzaamheden het benodigd is en de toekomstvisie over de toepassing van de kennisniveaus. Deze notitie wordt aan het Vakberaad VTH voorgelegd.

Productvorm: notitie kennisopbouw ZZS

Beoordelingskader VRP's

Vermijdings- en reductieprogramma's (VRP's) zijn een regelmatig terugkerend onderwerp waarop veel kennisbehoefte bestaat. In 2025 hebben we een vernieuwde Checklist VRP's gepubliceerd, waarmee VTH-professionals een VRP op volledigheid kunnen controleren. Het ministerie van IenW heeft twee werktafels opgestart, gericht op het ontwikkelen van een beoordelingskader VRP's en het komen tot een branchegerichte aanpak voor bedrijven. We zetten in op de ontwikkeling van een beoordelingskader voor VRP's, door het leveren van kennis uit de uitvoering bij de bestaande werktafel.

Productvorm: inbreng uitvoeringskennis t.b.v. beoordelingskader VRP's

Leren uit verzamelde VRP's

Er is behoefte om data-analyse toe te passen op verzamelde VRP's om inzichten te krijgen op voorkomende stoffen en maatregelen per milieubelastende activiteit. Op basis hiervan gaan we een handreiking voor VTH-professionals, die zich bezighouden met VRP's, ontwikkelen. Met het RIVM wordt aan een gezamenlijk projectvoorstel gewerkt.

Productvorm: notitie mogelijkheden leren uit VRP's

Kennisontwikkeling PFAS

Per- en polyfluoralkylstoffen (PFAS) zijn veel in de publiciteit. Het onderwerp duikt in verschillende casussen op en vraagt veel aandacht van omgevingsdiensten. Er zijn goede contacten met de ILT op dit dossier. Deze worden voortgezet in 2026, onder andere door uitwisseling van data.

Productvorm: inbreng uitvoeringskennis, informatiedelingsovereenkomst

Voorbeeldcasussen PFAS

Er wordt ingezet op het ontwikkelen van een overzicht van voorbeeldcasussen met PFAS uit verschillende bronnen. Daarbij willen we ook een praktisch handelingskader voor omgang met binnenkomende vragen over PFAS. Hiervoor wordt de samenwerking gezocht met de kennisthema's Waterkwaliteit en Bodem en Ondergrond en waar mogelijk aansluiting bij de initiatieven uit het Impulsprogramma Chemische Stoffen van het ministerie van IenW.

Productvorm: naslagwerk

Hergebruik van afgevangen CO₂

Op meerdere plekken in Nederland spelen er initiatieven om CO₂ af te vangen en te hergebruiken in o.a. de voedingsmiddelenindustrie. Omgevingsdiensten hebben de verantwoordelijkheid om te toetsen op welke wijze afval dat door een bedrijf wordt geproduceerd wordt verwerkt. Door het ontbreken van benodigde toetsingskaders en expertise kunnen zij onvoldoende invulling geven aan de toetsing op gezondheidseffecten. We zetten in op de ontwikkeling van een dergelijk toetsingskader door het aansluiten bij initiatieven en het inbrengen van kennis uit de uitvoering.

Productvorm: inbreng uitvoeringskennis t.b.v. ontwikkeling toetsingskader

Basis handboek ZZS en vernieuwing Seveso factsheets ZZS

In 2019 zijn er factsheets van de zes Seveso omgevingsdiensten opgesteld over onderwerpen rondom ZZS. In 2022 zijn deze factsheets vernieuwd. Ze beschrijven onder andere wettelijke kaders, identificatie van ZZS, VRPs, kosteneffectiviteit. Met de komst van de Omgevingswet moet (een deel van) de informatie uit deze factsheets worden geactualiseerd. De actualisatie van deze factsheets wordt gecombineerd met het opstellen van een basis handboek ZZS. Hiermee ontwikkelen we een kennisdocument dat nieuwe VTH-professionals op weg helpt en een naslagwerk voor meer ervaren VTH-professionals biedt.

Productvorm: naslagwerk

Kennis aan tafel

Omgevingsdiensten worden regelmatig gevraagd uitvoeringskennis in te brengen bij diverse initiatieven, projecten en werktafels. Voorbeelden zijn de werktafels georganiseerd vanuit het Impulsprogramma Chemische Stoffen over VRP's, PFAS en het voorzorgsbeginsel maar ook projecten als meten bij PFAS. In de praktijk zijn het regelmatig de kennisvertegenwoordigers die bij deze initiatieven aansluiten. In het activiteitenbudget wordt ruimte gereserveerd om de inzet van VTH-experts, waaronder ook de kennisvertegenwoordigers, hiervoor te faciliteren.

Productvorm: inbreng uitvoeringskennis

4. Financiering en planning

Het activiteitenbudget voor 2026 bedraagt circa €150.000 en is bedoeld voor het realiseren van concrete kennisproducten en gezamenlijke leeractiviteiten. De middelen worden ingezet voor bijeenkomsten, inzet van VTH-experts, kennisnetwerkdagen en een post onvoorzien voor opkomende urgente vraagstukken. Op de volgende pagina is een tabel opgenomen met de geplande producten en overleggen voor 2026, inclusief een indicatieve planning en begroting. De voorgestelde budgetten per product zijn slechts een inschatting waarbij geschoven kan worden bij het verder concretiseren van de producten in plannen van aanpak.

Kennisproduct	Vorm	Status	Planning	Financiën
Addendum adviesdocument VTH-aanpak asfaltcentrales	Addendum	Adviserend	Q1	€6.000 (activiteitenbudget 2025)
Notitie kennisniveaus ZZS	Notitie	Adviserend	Q1	€4.000 (activiteitenbudget 2025)
Bijdrage beoordelingskader VRP's	Kennis aan tafel	Adviserend	Q2	€15.000
Bijdrage kennisontwikkeling PFAS	Kennis aan tafel	Adviserend	Q2	€15.000
Voorbeeldcasussen PFAS	Notitie	Adviserend	Q2-Q3	€20.000
Hergebruik van afgevangen CO ₂	Kennis aan tafel	Adviserend	Q3	€15.000
Leren uit verzamelde VRP's	Notitie	Adviserend	Q3	€20.000
Basis handboek ZZS	Notitie	Adviserend	Q4	€20.000
Kennis aan tafel	Kennis aan tafel	Adviserend/ verbindend	n.v.t.	€20.000
Reservering onvoorziene opkomende onderwerpen	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	€10.000
Bijdrage landelijke kennisnetwerkdagen ZZS	Organiseren	Verbindend	2x/jaar	€5.000
Projectgroep ZZS	Werkgroep	Kennisdeling/ Verbindend	10x/jaar	€10.000

5. Samenwerking

Landelijke Projectgroep ZZS

Een bijeenkomst van de kennisregisseur, kennisvertegenwoordigers, VTH-experts van verschillende omgevingsdiensten en, afhankelijk van de agenda, contacten van andere stelselpartners. De projectgroep wordt gebruikt voor 1) monitoren voortgang lopende projecten, 2) afstemming over landelijke ontwikkelingen (o.a. deelname aan werktafels, signalen rondom ZZS) en 3) kennisoverdracht naar VTH-experts. Deze afstemmingsmomenten leiden regelmatig tot nieuwe ideeën voor kennisproducten.

De projectgroep vindt tien keer per jaar plaats, waarvan tweemaal fysiek in combinatie met het bovenregionaal overleg ZZS. In het activiteitenbudget zijn middelen gereserveerd voor begeleiding (voorbereiding, voorzitten, notuleren) en zaalhuur.

Bovenregionaal overleg ZZS

Viermaal per jaar komen de kennisregisseur, kennisvertegenwoordigers en liaisons van het RIVM bijeen om ontwikkelingen in de landsdelen te delen en projectvoorstellen voor kennisontwikkeling in samenwerking met het RIVM te bespreken. Dit is een strategisch overlegmoment tussen de kennisregisseur en kennisvertegenwoordigers. Dit overleg is tweemaal online en tweemaal fysiek, in combinatie met de landelijke projectgroep ZZS.

Regionale overleggen ZZS

In ieder landsdeel organiseert de kennisvertegenwoordiger een regulier overleg met betrokken VTH-experts van de regionale omgevingsdiensten. De frequentie van deze overleggen varieert van drie tot zes-wekelijks en wordt ingevuld door de kennisvertegenwoordigers. Deze overleggen zijn waardevolle momenten om informatie te brengen en te delen.

Landelijke kennisnetwerkdagen ZZS

Er bestaan al geruime tijd landelijke Kennisnetwerkdagen ZZS, georganiseerd door het RIVM. Omgevingsdienst NL denkt hierin mee met de organisatie, levert een dagvoorzitter en inhoudelijke sprekers zijn regelmatig afkomstig van de omgevingsdiensten. De doelgroep van deze bijeenkomsten komt in grote mate overeen met de doelgroep van het Omgevingsdienst NL Kennisnetwerk. Er wordt daarom gekozen voor aansluiting bij deze bestaande dagen in plaats van het opzetten van aparte landelijke Omgevingsdienst NL netwerkdagen voor ZZS. In het activiteitenbudget zijn middelen gereserveerd voor deze bijdragen, bijvoorbeeld de uren van een dagvoorzitter vanuit de omgevingsdiensten.

Regionale kennisnetwerkdagen ZZS

In 2025 is een kennismiddag ZZS GGD-OD Noord georganiseerd. De behoefte aan verdere netwerkmiddagen ZZS in de landsdelen wordt verkend.

6. Stakeholders

Zeer zorgwekkende stoffen spelen een rol in veel maatschappelijke thema's, het kennisthema ZZS kent dan ook een breed stakeholderveld. Er bestaan goede contacten met onder meer Rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen, ILT, IPLO, Rijkswaterstaat en RIVM. Deze stakeholders worden actief betrokken met als doel kennisdeling en afstemming te bevorderen. Enkele voorbeelden zijn:

- **Ministerie van IenW:** deelname aan werktafels over vermijdings- en reductieprogramma's (VRP's), voorzorgsbeginsel en PFAS
- **ILT:** gezamenlijke activiteiten PFAS en het delen van data
- **IPO:** deelname aan de IPO ZZS werkgroep
- **IPLO:** periodiek overleg en kennisoverdracht wet- en regelgeving
- **RIVM:** gezamenlijke kennisontwikkeling in projecten met RIVM en omgevingsdiensten

Bijlage – overige initiatieven kennisontwikkeling

De lijst hieronder omschrijft overige opgehaalde initiatieven die eveneens belangrijk zijn, maar lager worden geprioriteerd. Deze worden vooralsnog niet opgepakt met de huidige beschikbare middelen.

Digitale casusuurtjes ZZS

In veel regio's worden met succes digitale casusuurtjes georganiseerd door de kennisvertegenwoordigers. Een VTH-expert vertelt over een casus, opgedane ervaringen en er is ruimte voor vragen. In 2025 is een handreiking voor het organiseren van deze casusuurtjes opgesteld en verspreid. De kennisvertegenwoordigers gaan casusuurtjes voortzetten in 2026. Een mogelijke aanvulling hierop is het organiseren van landelijke digitale casusuurtjes.

Werkwijze uitvraag ZZS bij meldings- en vergunningplichtige bedrijven

Er is al een bestaande werkwijze voor de uitvraag van ZZS bij meldings- en vergunningplichtige bedrijven. Actualisatie van dit document en omzetting naar een Omgevingsdienst NL kennisproduct is een mogelijke volgende stap.

Factsheet systeem ZZS

In 2025 is gewerkt aan een factsheet over formaldehyde waarin stofeigenschappen, gebruik en praktijkcasussen worden benoemd. Er is gesproken over het opstellen van meerdere factsheets om zo een factsheet systeem te ontwikkelen, mogelijk in samenwerking met het kennisthema Actuele Vraagstukken. Ideeën zijn onder meer "lachgas" en "ZZS in reinigingsmiddelen".

Agrarische bedrijven en ZZS

In de breedte van de kennisthema's komen vragen over agrarische bedrijven binnen. In 2026 gaan de kennisregisseurs binnen Omgevingsdienst NL onderzoeken welke integrale, thema-overstijgende activiteiten ondernomen kunnen worden.